TRST, petek
21. januarja 1955
Tel. 94 638, 93 808, 37 338

PRIMORSKI DNEVNIK

Cena 20 lir
Poštnina plačana v gotovini
Leto XI. - Št. 18 (2947)

UREDNIŠTVO: UL. MONTECCHI št. 6, III. nad. — TELEFON 93-808 IN 94-638 — Poštni predal 559 — UPRAVA: UL. SV. FRANCISKA št. 20 — Tel. št. 37-338 — OGLASI: od 8.-12.30 in od 15.-18. — Telefon 37-338 — CENE OGLASOV: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir - Za FLRJ za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 25 din - Podruž.: GORICA, Ul. S. Pellico 1-II., Tel. 33-82

NAROČNINA: mesečna 350, četrtletna 900, polletna 1700, celoletna 3200 lir. — Federat. ljudska republika Jugoslavija: Izvod 10, mesečno 210 din. Poštni tekoči račun Založništvo tržaškega tiska Trst 11-5374 — ZA FLRJ: Agencija demokratičnega inozemskega tiska, Državna založba Slovenije, Ljubljana, Stritarjeva 3-I., tel. 21-928, tekoči račun pri Narodni banki v Ljubljani 604 T 375 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D. ZOZ - Trst

Akcija zahodnonemških delavcev v obrambo soupravljanja se razširja

Poleg 600.000 rudarjev bo v soboto stavkalo tudi 280.000 kovinarjev in uradniki v rudnikih - Sindikat železničarjev solidaren s stavko - Poskusi vlade in delodajalcev, da stavki odvzamejo značaj obrambe delavskih pridobitev

BONN, 20. — Medtem ko se je danes sestala zahodnonemška vlada na izredni seji in štiri ure razpravljala o napovedani 24-urni stavki rudarjev, je sindikat kovinarjev sporočil, da se pridružuje stavki. Prav tako je izvršilni odbor sindikata privatnih uradnikov pozval svoje člane, ki so zaposleni v premogovni in jeklarski industriji, naj se udeležijo stavke, ki so jo napovedali rudarji.

600.000 rudarjem se je torej pridružilo 280.000 delavcev v železarnah. Sindikat privatnih uradnikov šteje 750.000 članov, ki pa so raztreseni po podjetjih najrazličnejših panog. Solidarnost s stavkajočimi rudarji je po vladni izjavi izrazil tudi predsednik sindikata železničarjev Hans Jahn.

Kot je znano, je bila stavka napovedana zaradi ofenzive delodajalcev na pravico do soupravljanja podjetij, ki je delavcem zajamčena z zakonom. Spor se je zaostril, ker delodajalci osporavajo, da bi pravica soupravljanja veljala tudi za truste in koncerne, v katere os se ponovno začela združevati podjetja, ki so postala samostojna po razformiranju nemških kartelov takoj po vojni.

Takoj po seji vlade, ki ji je v Adenauerjevi odsotnosti predsedoval podkancler Bluecher, je bilo izdano uradno sporočilo, ki pravi:

«Vlada ni zavzela stališča do dosedanjih delnih stavk, pa tudi ne do izjav posameznih delodajalcev, ker gre za osebno mnenje. Zakon, ki določa soupravljanje v industriji premoga in jekla, je veljaven. Obe strani sta ga dolžni spoštovati in izvajati. Na drugi strani je vlada že pred meseci predložila parlamentu zakonski načrt, ki ureja pravico do soudeležbe v holdingih».

Uradno poročilo vlade nadaljuje, da zaradi tega «ni nobene potrebe stavkati za zajamčenje pravice do soupravljanja» in da je za uspeh vladne «velike bitke za svobodo in napredek v vsej Nemčiji» odločilen pogoj «notranji mir», vsak korak proti temu notranjemu miru pa ustvarja «veselje voditeljem vzhodne cone». Končno opozarja vlada na posledice stavke, «ki bi jih moralo prenašati vse nemško ljudstvo».

Sindikat rudarjev ni hotel zavzeti stališča do te vladne izjave, ki dejansko izsiljuje delavce z grožnjo, da bo njihova stavka škodovala združitvi Nemčije. Predstavnik sindikata se je omejil na izjavo, da rudarji ne bodo zahtevali stavkovne odškodnine za izgubo mezde, ki jo bodo utrpeli, ker v soboto ne bodo delali.

Predsednik zveze nemških industrij Fritz Berg pa je v soglasju s predsednikom združenja delodajalcev Paulssenom poslal kanclerju Adenauerju pismo, v katerem mu predlaga, naj se sestane z njim, s Paulssenom, s predsednikom zveze zahodnonemških sindikatov Freitagom in še kakšnim sindikalnim predstavnikom, da bi poskušali skupno urediti vprašanje napovedane stavke.

Tajnik socialdemokratske parlamentarne skupine dr. Menzel pa je zatrdil, da pomeni uradna izjava zvezne vlade v sedanjem položaju novo provokacijo, ki bo samo poslabšala položaj in razburila delavce.

Sicer pa je opazna v vladnih in delodajalskih krogih tendenca, da se stavki odreka njen pomen obrambe delavskih pridobitev in da se označi kot maskirana pomožna akcija v okviru odpora sindikatov in socialdemokratske stranke proti oborožitvi.

Vzhodna Nemčija pristaja na mednarodno nadzorstvo nad vsenemškimi volitvami

BERLIN, 20. — Vzhodnonemška vlada je sporočila, da je pripravljena pristati na mednarodno nadzorstvo nad vsenemškimi volitvami, kot ga je predlagala sovjetska vlada v svoji zadnji izjavi o nemškem vprašanju. Nadalje je vzhodnonemška vlada izrazila pripravljenost, da «v katerem koli trenutku začne pogajanja za izdelavo volilnega zakona za vso Nemčijo» in opozorila, da bi se ta pogajanja morala začeti brez odlašanja, kajti po morebitni ratifikaciji pariških sporazumov bi bila «brez pomena».

Vodstvo zahodnonemške socialdemokratske stranke pa je zavrnilo vabilo sekretarja vzhodnonemške kominformovske stranke Ulbrichta na skupno zborovanje proti pariškim sporazumom. Vodstvo pravi, da bodo socialni demokrati šli v Vzhodno Nemčijo, ko bo socialistična stranka tudi tam dovoljena.

Naser odklonil sestanek z Menderesom

KAIRO, 20. — Vladni predstavnik je izjavil, da je ministrski predsednik Naser sporočil turškemu poslaniku v Kairu, da ne more sprejeti vabila turškega vladnega predsednika Menderesa, naj bi obiskal Turčijo. Prav tako je sporočil, da ne bo mogel sprejeti Menderesa v Kairu, «zaradi številnih delovnih obveznosti».

Menderes je danes v Ankari sprejel ameriškega poslanika Warrena, pozneje pa egiptovskega poslanika. Iz Bagdada pa javljajo, da je iraški delegat v OZN danes zjutraj z letalom odpotoval v Damask. Izjavil je, da «gre za prijateljsko potovanje v interesu arabskega sveta», in da bo ostal samo nekaj ur v Damasku. Odpotoval bo nato v Beirut in morda tudi v Aman, če se bo pri razgovorih v Damasku in Beirutu pokazala potreba obiska v jordanski prestolnici.

Pakistanska vlada pa je danes uradno izrazila zadovoljstvo zaradi nameravane sklenitve turško-iraške pogodbe.

DAMASK, 20. — Na povabilo predsednika zvezne skupščine Jugoslavije bo v marcu oziroma v aprilu prispela v Jugoslavijo delegacija sirijskega parlamenta. Komisija za inozemske posle sirijskega parlamenta je sklenila povabiti delegacijo jugoslovanske zvezne skupščine, naj obišče Sirijo.

Pismo VS o izvršitvi sporazuma o Trstu

NEW YORK, 20. — Ameriški, britanski in jugoslovanski predstavniki ter italijanski opazovalec pri OZN so danes poslali pismo predsedniku Varnostnega sveta in ga obvestili, da so bile določbe sporazuma o Trstu, podpisanega v Londonu 4. oktobra 1954, izvršene.

Pismo pravi, da je bila določena začasna demarkacijska črta, ZVU je prenehala svojo funkcijo v coni A in angloameriški vojaški oddelki so se umaknili. Italijanska vlada je prevzela upravo v coni A in jugoslovanska vlada v coni, ki je že bila pod njenim nadzorstvom. Jugoslovanska in italijanska vlada sta imenovali komisijo za določitev natančnejše meje. Med obema vladama so se začela pogajanja za ureditev obmejnega prometa.

Pismo pravi dalje: «Dejstvo, da so bili ti ukrepi na Tržaškem ozemlju izvedeni v polnem redu, priča o potrpežljivosti, razumevanju in sodelovanju vseh elementov prebivalstva področja».

Odgovori E. Kardelja na vprašanja Anse o rezultatih dosedanjega razvoja FLRJ

Zakaj je prav takšen razvoj edino mogoč - Družbena ureditev teži k razvoju mehanizma neposredne demokracije

BEOGRAD, 20. (ANSA) — Podpredsednik jugoslovanskega zveznega izvršnega sveta E. Kardelj je dal dopisniku ANSE intervju, v katerem je takole odgovoril na postavljena vprašanja:

PRVO VPRAŠANJE: Jugoslavija je, kot dokazuje tudi uspeh potovanja maršala Tita v Indijo in Burmo, nedvomno med onimi državami, ki se najbolj vneto borijo za koeksistenco v svetu med državami in skupinami držav z različnimi socialnimi in družbenimi sistemi.

Če je res, da si ta zamisel koeksistence vedno bolj utira pot in se zdi, da bo prevladala kot norma v mednarodnem življenju, se vam ne zdi, gospod predsednik, da bi jo morali izvajati tudi v notranjem življenju dežel?

Koeksistenca pomeni v bistvu strpnost, pomiritev, vzajemno razumevanje in potrpežljivost, odstranitev nasilnih metod in odpoved uveljavljanja svojega stališča s silo.

V zunanji politiki vodi koeksistenca do odpravljanja vojne. V notranji politiki bi morala voditi k odpovedi revoluciji (kar ne pomeni odpovedi sadovom revolucije).

Bodo notranji pogoji v Jugoslaviji dovolili, da se omilijo nekatere trdote, da se opustijo nekatera ekstremna stališča in da se vzpostavijo bolj spoščeni odnosi med posamezniki, med organiziranimi skupinami ter med vladajočimi in vladanimi?

DRUGO VPRAŠANJE: Ali hočete, gospod predsednik, prikazati italijanskemu javnemu mnenju pomen novega elementa, ki se uvaja v družbeno-politično življenje Jugoslavije in ki se imenuje «komuna»? Na kak način bo prispevala k nadaljnji demokratizaciji vašega socializma?

Ali sodite, da bo ta novi element, «komuna», zadosten za odstranitev nevarnosti «birokratizma», «monopolističnih» tendenc, v eni besedi «stalinizma», ki se pojavljajo v vsaki družbi, ki temelji na eni sami stranki in se ne more poslužiti parlamentarizma zahodnega tipa?

ODGOVORI

Ker imata obe vaši vprašanji skupno ideološko osnovo, bi želel na obe odgovoriti hkrati.

Politika koeksistence v mednarodnih odnosih je po mojem mnenju dokaj jasen pojem. Gre za aktivne napore za mir in za nevmešavanje v notranje zadeve drugih držav in v odnosih med državami z različnimi družbenimi sistemi.

Manj jasno je, kako si je razlagati pojem koeksistence v notranjem družbenem življenju raznih držav. Jaz bi tolmačil to vprašanje na dva načina. Predvsem bi pogledal, ali je mogoča borba nasprotujočih si tendenc in nadaljnji družbeni napredek v klasičnih oblikah evropske demokracije, to je s postopnim procesom sprememb v družbenih odnosih iz kapitalističnih v socialistične. Ne izključujem možnosti takšnega razvoja. V vrsti držav te možnosti ne le obstajajo, temveč se dejansko že uresničujejo. Še več, v nekaterih deželah je naravnost nemogoče seči po drugih metodah. Verjetno se bo število takih dežel povečalo. Danes so to one zelo razvite dežele, ki imajo za seboj 100—150 let modernega kapitalizma. To so dežele, ki so bile neposredno ali posredno soudeležene pri kolonialnem izkoriščanju, s katerim so si zagotovile vire materialnega bogastva, ki so bili drugim narodom zaprti. Njihov dolgi zgodovinski razvoj, njihov privilegirani gospodarski položaj in s tem njihova visoka življenjska raven obenem z dobro utrjenimi demokratičnimi tradicijami, ki so se lahko uveljavile na takih gospodarskih osnovah — vse to blaži ostrino notranjih protislovij in predstavlja osnovo, ki omogoča postopno spreminjanje kapitalističnega sistema v socializem v oblikah klasične evropske demokracije.

Dokaj drugačen je položaj onih dežel, ki so se z zakasnitvijo pojavile na zgodovinskem prizorišču, pa naj bodo socialistične ali kapitalistične. Sodobna velika mednarodna koncentracija kapitala v zahodnem delu sveta preprečuje zaostalim državam, da bi v svoji notranjosti prešle isti razvoj, ki ga je zahodni svet doživel v zadnjih sto letih. Prepad med razvitimi in zaostalimi deželami se poglablja in preprosta uporaba starih gospodarskih instrumentov na primer uvažanja tujega zasebnega kapitala po starih shemah, spravlja malo razvite dežele v gospodarsko in politično odvisnost od visoko razvitih dežel. Posledica je ne le poglabljanje prepada med zaostalimi in razvitimi državami, temveč tudi povečanje nasprotij med velesilami. Prav te tendence povzročajo vmešavanje v notranje razmere drugih držav pod krinko zaskrbljenosti zaradi tega ali onega političnega sistema in imajo za posledico tudi borbe med velesilami, medtem ko na drugi strani ostrijo notranja protislovja prizadetih dežel.

Izhodi iz protislovij

Vse to jasno kaže, da imajo s kapitalističnega stališča malo ali ne dovolj razvite države, ki niso v gospodarsko enakopravnem položaju z drugim delom sveta, zelo težko stabilen političen sistem, ki bi odgovarjal klasični evropski demokraciji. To vsiljuje borbi za dosego socializma posebne oblike, ki se pogosto izražajo v močnih revolucionarnih gibanjih.

To se je zgodilo tudi v Jugoslaviji. Stara Jugoslavija je vstopila v dobo največje kapitalistične koncentracije kot razmeroma zaostala dežela v rokah tujega kapitala, z malo razvitim in negativnim kapitalističnim razredom, ki je na splošno živel od drobtinic tujega kapitala in ki je bil popolnoma nesposoben kakor koli prispevati k razvoju proizvajalnih sil dežele. Vsemu temu je treba dodati, da je bila Jugoslavija mnogonarodna dežela z ostanki različnih sistemov, ki so nekoč obvladovali njene posamezne dele.

Našteti elementi so povzročili v stari Jugoslaviji tako močna notranja protislovja, da so preprečevala utrditev političnega sistema na osnovi kapitalističnega reda in predvsem niso dopuščala uveljavljenja oblik klasične evropske demokracije.

Od leta 1918 do druge svetovne vojne Jugoslavija praktično nikoli ni imela parlamentarnega sistema zahodnega tipa z izjemo kratkih neuspešnih poskusov. Neuspeh teh poskusov je dokazal nevzdržnost teh oblik na terenu, ki je bil tako poln tolikih ostrih protislovij, kot jih je bilo v Jugoslaviji.

Edini izhod iz teh protislovij je bila socialistična revolucija. In ko je revolucija zmagala je lahko nadaljevala svojo pot samo po svoji notranji logiki. Namen revolucije ni mogel biti, da se preprosto proklamira ta ali ona stopnja «svobode za vse»; pa četudi bi se to postavilo kot namen, ne bi bilo izvedljivo, temveč bi revolucija spodkopala sama sebe. Revolucija je samo političen akt, katerega namen je, da se v okviru spremenjenih družbenih odnosov sprožijo novi materialni procesi, ki bodo s časom ustvarili nove gospodarske in politične pogoje, ki pa bodo ublažili in končno likvidirali ona protislovja, ki so ovire na poti k popolni notranji in politični stabilizaciji nove družbe.

Pri tem mislim predvsem na nacionalizacijo proizvajalnih sredstev in na napore za pospešenje industrializacije dežele, ki bo ustvarila gospodarske osnove politične stabilnosti socializma. V drugih besedah, začelo se je ne samo spreminjanje odnosov gospodarskih sil v korist socializma, temveč tudi izgradnja materialnih osnov, brez katerih si je nemogoče zamisliti svobodnejše odnose med ljudmi v deželi, ki so jo desetletja razkrajala notranja protislovja. S samo zmago revolucije se ni spremenilo prav nič v pogledu materialnih odnosov in političnih protislovij v deželi; samo oblast je prešla iz enih rok v druge. Zaradi tega bi bilo nesmiselno pričakovati, da lahko revolucija rodi gospodarski in politični sistem, ki bi bil podoben zahodni demokraciji, sistem, ki se ga ni posrečilo ustvariti niti jugoslovanski buržoaziji. In to se ni moglo zgoditi, tudi če bi bile revolucionarne sile politično pripravljene na tak eksperiment, ki bi se končal s popolnim neuspehom, kot so se končali prejšnji poizkusi. V takem položaju bi vse ne le socialistične, temveč splošno demokratične tendence doživele katastrofalen poraz, katerega posledica bi bile še dolgo časa občutne.

In prav tukaj se je jugoslovanski socializem znašel pred dilemo. Vrniti se k starim demokratičnim oblikam Zahodne Evrope bi pomenilo spraviti deželo ponovno v žrelo globokih notranjih protislovij in povzročiti dolgotrajen poraz demokratičnih sil in to iz že navedenih razlogov. Ostati pri državno kapitalističnih oblikah, v katerih se je v svojem začetku izražala revolucija glede proizvodnje in gospodarskih odnosov, bi pomenilo vzpostaviti in utrjevati birokratski sistem z vsemi političnimi posledicami, to je z nevarnostjo, da se razvije politični despotizem ali da pride do notranje družbene stagnacije.

„Stalinizem" ni samo eden

Naravni zaključek iz vsega tega, do katerega smo prišli, je ta, da pomeni demokracija vedno «*conditio sine qua non*» socialističnega napredka, da pa demokratične sile — v deželi, ki je šla skozi revolucijo, in ki je z njo nacionalizirala osnovna proizvajalna sredstva — morajo organično zrasti iz novih gospodarskih odnosov, in nove družbene in gospodarske osnove in torej ne morejo biti preprosta kopija oblik, ki so nastale na osnovi zasebne kapitalistične lastnine.

Na tej poti je treba utreti nove možnosti in to se utegne nekaterim zdeti mnogo teže kot hoja po že utrjenih poteh. Ta nova pot pa ni nič težja iz preprostega razloga, ker je edina mogoča. Vsaka druga pot bi namreč pripeljala ne le do poraza revolucije, temveč tudi do poraza vsake demokracije, stare ali nove.

In s tem prehajam k vašemu vprašanju, glede katerega bi želel najprej nekaj pojasniti. Ne sodim namreč, da je nevarnost birokratizma, to je tega, kar vi imenujete «stalinizem», nevarnost, ki se pojavlja izključno v enostrankarskih sistemih. Naš sistem predvsem ni «enostrankarski» temveč pomeni, preprosto povedano, zametek «brezstrankarskega» sistema. Poleg tega moram dodati, da to, kar vi imenujete «stalinizem» ni nevarnost, ki jo vsebuje samo enostrankarski sistem, temveč predstavlja nevarnost za vsak sistem, ki sloni na strankah, torej tudi za večstrankarski sistem in to kakor hitro začenja država nacionalizirati proizvajalna sredstva in obenem ohranja v veljavi izključno etatistične odnose, to je, da prepušča proizvodnjo in delavce, proizvajalce, birokratskemu, nedemokratičnemu vodstvu od zgoraj. Zame je prav v tem birokratična degeneracija. V tem smislu imate poljubno mnogo stalinistov — namreč v smislu ideologije birokratizma in tehnokratizma — tudi v nacionalizirani proizvodnji z Zahodni Evropi. Ti stalinizmi se bodo še zaostrili, kajti neizbežen gospodarski razvoj bo zahteval okrepljeno intervencijo države v gospodarstvu in v proizvodnji.

Tega dejstva ne upoštevajo mnogi teoretiki demokracije, ki se z vsemi svojimi silami držijo starih oblik demokracije in ne vidijo, da prihajajo z vsakim povečanem državnega nadzorstva nad proizvodnjo — seveda če je to nadzorstvo povezano z upravnim vodstvom države — v nevarnost, ker se krepi birokracija.

Na osnovi vsega tega klasični parlamentarizem zahodnega tipa v naših dneh ni več učinkovito sredstvo proti birokratizmu, temveč ga nasprotno krepi in se mu bo lahko izognil samo, če se bo parlamentarizem znal spremeniti pod pritiskom delovnih množic, ki zahtevajo za se demokratične pravice — v proizvodnji in v razdeljevanju.

Kot to vidimo mi, je edino učinkovito sredstvo proti birokratizmu prehod od podržavljenja k resničnemu podružbljenju proizvajalnih sredstev, kar pomeni demokratično samoupravljanje proizvajalcev, delavcev in tehničnih kadrov. Prepričan sem, da je problem delavskega samoupravljanja proizvodnje osnovno sodobno vprašanje socializma in socialistične demokracije.

To zahteva maksimalno decentralizacijo, se pravi možnost, da lahko državljani sami rešujejo, v osnovnih demokratičnih organizacijah, vedno večje število vprašanj, na katerih je zainteresirana skupnost.

Cilj komun

Temu namenu odgovarja razvoj naših «komun». V okviru komune, ki združuje vse proizvajalce mesta in vasi, bodo državljani lahko rešili

(Nadaljevanje na 4. strani)

Tesna zmaga Fanfanijevega kandidata pri volitvah v demokristjanski poslanski skupini

Za predsednika skupine je bil izvoljen Moro s 138 glasovi proti Andreottiju s 109 glasovi - Formalna bitka v poslanski skupini odraža huda notranja nasprotja v stranki - CGIL in zemljiške pogodbe

(Od našega dopisnika)

RIM, 20. — Prvo dejanje borbe med raznimi demokristjanskimi strujami, ki se trenutno odraža v volitvi funkcij v demokristjanski poslanski skupini, se je končalo s tesno zmago Fanfanijevega kandidata Mora, dosedanjega predsednika skupine. Moro je dobil 138 glasov, njegov tekmec Andreotti, ki poskuša prevzemati De Gasperijevo politično dediščino in ki je zbral glasove vseh Fanfanijevih nasprotnikov od Gronchija do Tognija, pa je dobil 109 glasov. Belih glasovnic je bilo 5, neveljaven pa je bil le en glas. Manjkalo je samo osem poslancev, večinoma zaradi bolezni.

Po pričakovanju, čeprav tesni Morovi zmagi pride na vrsto razpravljanje o načinu volitve odbora skupine. Pravilnik določa večinsko razdeljevanje mandatov, združena opozicija pa zahteva proporcionalno. Razpravljanje in verjetno tudi glasovanje o tej zahtevi bo jutri, 23. januarja pa bodo demokristjanski poslanci volili odbor svoje skupine.

Za tem navidezno formalnim prerekanjem se skriva globoka notranja nasprotja, ki razdeljujejo demokristjane morda bolj kot katero koli drugo vladno stranko, čeprav o nobeni ni mogoče reči, da je na znotraj enotna. Nevarnost vladne krize, ki visi v zraku, se je le bolj ali manj slučajno pojavila ob vprašanju zemljiških pogodb in izvira dejansko iz notranje razcepljenosti ne le vladne koalicije kot celote, temveč tudi njenih posameznih strank. Ta razcepljenost pa je posledica čedalje večje diferenciacije med naprednejšimi in konservativnimi silami v samih strankah.

Glede zemljiških pogodb pa se čedalje bolj uveljavlja mnenje, da bi Scelba najrajši zavlekel njihovo reševanje na čas po izvolitvi novega predsednika republike, ki bo maja. Takrat bo vprašanje morda morala reševati že druga vlada, kajti po ustavi mora ob nastopu novega državnega poglavarja vlada odstopiti — in kdo ve, kdo jo bo sestavil in kako. Fanfaniju pripisujejo namen, da bi rad ponovil svoj eksperiment izključno demokristjanske vlade.

Tajništvo sindikalne organizacije CGIL je danes skupno z vodstvi v njej včlanjenih sindikatov kmečkih najemnikov, spolovinarjev in delavcev proučevalo vprašanje zemljiških pogodb. Poročilo, ki je bilo objavljeno po sestanku, zahteva od parlamenta, naj čimprej začne razpravljati o Segnijevem načrtu, in ponavlja zahtevo po trajni veljavnosti načela «upravičenega razloga» za odpoved pogodb. Poročilo zaključuje z naznanilom, da bo 6. februarja v vsej Italiji dan ljudskih manifestacij proti poskusom, da se v zemljiških odnosih ponovno uvedejo stare fevdalne oblike.

Senat je medtem nadaljeval z razpravljanjem o Tremellonijevem zakonskem predlogu o delni davčni reformi. Reforma se tiče načina prijavljanja in ugotavljanja dohodkov in uvaja strožje kazni, med njimi tudi zaporne, za davčne utaje. V vladnem taboru se doslej glede tega zakona ni pokazala enotnost, ker se del demokristjanov zavzema za večjo «davčno svobodo».

A. P.

Mendès-France preosnoval vlado

Edgar Faure postal zunanji minister - Ustanovljeno ministrstvo za oborožene sile

PARIZ, 20. Mendes-France je danes preosnoval svojo vlado. Edgar Faure je bil imenovan za zunanjega ministra. Robert Buron za finančnega ministra, Jacques Chevallier, obrambni minister, Bourges Maunoury bo minister za oborožene sile, Emmanuel Temple pravosodni minister, Guerin De Beaumont minister brez listnice. Ministrstvo za prekomorska ozemlja je prevzel Juglas, ministrstvo za trgovinsko mornarico Schmittlein.

Diomed Catroux je postal državni tajnik za oboroževanje, Conombo državni tajnik za gospodarska vprašanja Francoske unije, Foquet Duparc državni tajnik za civilno letalstvo, Galy Gasparou državni tajnik za informacije, Mondon državni tajnik v notranjem ministrstvu za prekomorske departmaje in za civilno zaščito.

V novi preosnovani vladi je sedaj 13 neodvisnih, 12 radikalov in članov demokratične zveze odpora, 7 članov URAS, 3 člani MRP in 2 člana ARS.

Razen tega, da je Faure postal zunanji minister, so glavne značilnosti nove vlade sledeče: 1. Število ministrov in državnih tajnikov se je od 31 zvišalo na 37; 2. ustanovitev novega ministrstva za oborožene sile, ki bo imelo nalogo koordinacije in nadzorstva ter povezave med oboroženimi silami in raznimi civilnimi in vojaškimi oblastmi. To je uvod v obširno reorganizacijo na področju obrambe, glede katere se je vladni predsednik več časa posvetoval z maršalom Juinom.

V parlamentarnih krogih niso preosnove sprejeli z navdušenjem in opozicija bo ob prvi priliki zopet skušala napasti Mendes Francea.

Trg. delegacija ČSR prispela v Beograd

BEOGRAD, 20. — Danes je s posebnim letalom prispela iz Prage češkoslovaška trgovinska delegacija pod vodstvom Františka Mareka, pomočnika ministra za zunanjo trgovino ČSR. Delegacija se bo pogajala za sklenitev trgovinskega in plačilnega sporazuma med ČSR in Jugoslavijo. Prvi delovni sestanek obeh delegacij bo jutri.

25. t. m. bo prispela v Beograd tudi trgovinska delegacija Poljske, ki bo z jugoslovanskimi zastopniki proučila možnosti za sklenitev rednega trgovinskega sporazuma.

Belgijska skupščina ratificirala pariške sporazume

BRUSELJ, 20. Belgijska narodna skupščina je danes ratificirala pariške sporazume. Proti ratifikaciji je glasovalo samo devet poslancev.

Posvetovanja zaradi Formoze med Anglijo, ZDA in Novo Zelandijo

Morebitna akcija v okviru Varnostnega sveta za prenehanje bojev - Agencija „Nova Kitajska" odločno obsoja izjave, ki namigujejo na obstoj dveh Kin

LONDON, 20. — Predstavnik Foreign Officea je danes sporočil, da se je britanska vlada posvetovala z ZDA in Novo Zelandijo o možnosti akcije v okrilju Varnostnega sveta, da bi dosegli prenehanje sovražnosti med Kitajsko in kuomintanškimi silami. Dodal je, da ni bil do sedaj sprejet noben sklep, ter je ponovil, da bi «Velika Britanija z naklonjenostjo sprejela sleherno akcijo, ki bi lahko privedla do prenehanja bojev». Glede možnosti, da bi OZN predlagala svoje posredovanje, je dejal: «To je ena od metod, ki bi jih lahko upoštevali, toda potrebna bi bila skrbna proučitev». Vzrok, da se je posvetovanj udeležila tudi Nova Zelandija, je v tem, ker je ta država med članicami Varnostnega sveta.

Predstavnik formoških oblasti v OZN Ciang je izjavil v zvezi z Eisenhowerjevimi izjavami o morebitnem posredovanju OZN, da si formoške oblasti ne bodo nikoli dale vezati rok s kako resolucijo OZN ali na kak drugi način.

Ameriški državni tajnik se je včeraj skoraj eno uro razgovarjal z republikanskim voditeljem v kongresu senatorjem Knowlandom. Znano je, da je Knowland odločen nasprotnik pomirjenja na Daljnem vzhodu. Pozneje se je Dulles razgovarjal z britanskim poslanikom Makinsom.

Formoške oblasti zatrjujejo, da so «vsi važni položaji otoka Jikjangšan še vedno v rokah junaških braniteljev». Poročilo dodaja, da so se na otoku izkrcale nove kitajske sile, ki so prišle z bližnjega otoka Toumen.

Agencija «Nova Kitajska» pa javlja, da so bile vse Čangkajškove sile na otoku vržene iz boja in da so kitajske sile zajele 550 Čangkajškovih vojakov.

Agencija poudarja tudi, da predstavlja zmaga na otoku Jikjangšan etapo kitajskega ljudstva v borbi za osvoboditev Formoze, in poziva ljudstvo na stalne napore za to osvoboditev ter ga opozarja na ameriške napore, da bi osvoboditev preprečili.

Dalje poudarja agencija, da so «ZDA postavile v Čangkajškovi vojski svoje vojaške strokovnjake, ki imajo nalogo vojsko nadzorovati», ter obsoja izjave, ki namigujejo na «dve Kini», in dodaja, da je namen teh izjav omogočiti ZDA nadaljnjo zasedbo Formoze.

Iz Hong Konga javljajo, da so kuomintanška letala, ki so včeraj bombardirala kitajsko pristanišče Svatov, potopila britansko ladjo «Edendale» z nosilnostjo 1717 ton. Moštvo, ki šteje 64 mož, se je rešilo. Predstavnik Foreign Officea je v Londonu izjavil, da bo Velika Britanija protestirala pri formoških oblasteh in je dodal, da bo britanska vlada poslala tem oblastem morebitno zahtevo lastnikov ladje za plačilo odškodnine.

Gospodarska poslanica predsednika Eisenhowerja

WASHINGTON, 20. — Predsednik Eisenhower je danes poslal kongresu svoje letno gospodarsko poročilo, v katerem pravi med drugim: «Zalet nedavne gospodarske poživitve v ZDA kaže, da se bo gospodarska ekspanzija nadaljevala tudi v prihodnjih mesecih; ta ekspanzija obeta visoko in zadovoljivo raven zaposlitve in proizvodnje v tekočem letu».

Zatem je poudaril predsednik, da «bo treba od blizu nadzorovati finančni razvoj, ker tega gospodarskega dviga ne sme spraviti v nevarnost pretiran razvoj špekulativne dejavnosti».

Predsednik poudarja tudi, da bodo ZDA s pametno upravo v bodočih desetih letih lahko dvignile svojo proizvodnjo od sedanje ravni 360 milijard dolarjev na 500 milijard dolarjev, t. j. za približno 40 odstotkov.

Med drugim poudarja Eisenhower, da so potrebni sledeči ukrepi: 1. investicije kapitala v tistih državah, ki to pomoč želijo in potrebujejo; 2. petnajstodstotno znižanje carinskih tarif za dobo treh let in znižanje drugih tarif; 3. spopolnitev akcije za splošen mednarodni sporazum o tarifah in trgovskem prometu na podlagi pogajanj, ki se sedaj vodijo v Zenevi (GATT): 4. poenostavljenje ameriških carinskih zakonov, zato da se spodbuja uvoz; 5. dovoliti turistom, da se v ZDA vračajo z večjo količino dobrin, nakupljenih v tujini, brez slehernih carinskih bremen; 6. povečanje tehnične pomoči državam, ki nameravajo dvigniti svojo proizvodno raven; 7. zmanjšanje davčnih oprostitev ameriškim družbam, ki nameravajo razviti v tujini; 8. ustanoviti nov mednarodni organizem za posojila, ki naj bi se imenoval «Mednarodna finančna agencija» (International Finance Corporation), zato da se drugim državam pomaga pri iskanju novih virov.

Predsednik poudarja tudi, da je industrijski dvig drugih držav v skladu z ameriško nujnostjo za izvažanje surovin. Razen tega, pravi, da bi ameriška pomoč v tem smislu bil prepričljiv dokaz, ameriške želje, da tudi druge države okrepijo svoje gospodarstvo.

Demilitariziran pas med Kostariko in Nikaraguo

SAN JOSE, 20. — Komisija organizacije ameriških držav, ki se včeraj vrnila v San Jose, je pripravila načrt za nadzorovanje področja na meji med Kostariko in Nikaraguo, zato da se preprečijo novi spopadi. Načrt določa ustanovitev nevtralnega področja dolgega 12 km in širokega 5 na obeh straneh meje; nevtralni zračni prostor pa bo širok deset kilometrov in dolg 30. Na ozemeljsko nevtralna področje bodo imele dostop samo opazovalne skupine komisije, v zračnem nevtralnem prostoru pa ne bo smelo leteti nobeno vojaško, trgovinsko ali civilno letalo, ki pripada eni od obeh držav. Ukrepi bodo ostali v veljavi, dokler jih komisija ne bo delno ali v celoti razveljavila. Stopili so v veljavo danes ob 19. uri po srednjeevropskem času.

Kostariški glavni štab javlja, da so letala, ki jih je Kostarika kupila od ameriške vlade, včeraj prvikrat z uspehom bombardirala nasprotne položaje v La Cruz in El Amo v severozahodnem delu pokrajine Guanacaste. Načelnik glavnega štaba je zanikal trditve predsednika Nikarague Somoze, da so ta letala prekršila mejo. Dejal je, da opazovalci preiskovalne komisije, ki so sedaj na tem področju, lahko to potrdijo. Somoza je namreč dejal, da se je napetost med obema državama povečala, ker da sta dve kostariški letali leteli nad Nikaraguo. Somoza je tudi v zvezi s tem protestiral pri svetovni organizaciji ameriških držav. Panamski radio pa je javil, da so v Nikaragui odredili splošno mobilizacijo

BALKANSKA ZVEZA IN JUGOSLOVANSKA ZUNANJA POLITIKA

Titov odgovor na napade tiska na njegovo potovanje

Balkanska zveza mora dobiti vedno bolj značaj političnega in drugega sodelovanja, ne pa značaj priprav na vojno

MADRAS, 20. — Jugoslovanska eskadra je danes opoldne pred Madrasom spustila sidro. Po določenem programu se bo predsednik republike izkrcal jutri zjutraj ponovno na indijska tla. Danes popoldne je predsednik republike na ladji «Galeb» sprejel jugoslovanske novinarje, ki so ga spremljali na poti po Indiji in Burmi, in odgovoril na številna njihova vprašanja.

«Naše potovanje v Indijo in Burmo, je poudaril maršal Tito, je bilo izrednega pomena in zelo koristno za naše države in za mir v svetu.»

Maršal Tito je odločno odbil trditve nekaterih grških, turških in zahodnih listov, češ da njegovo potovanje slabi balkansko zvezo. «Smatram, je dejal predsednik republike, da naša zunanja politika zelo koristi tudi članicam balkanske zveze in miru v svetu.» Kritika povezovanja Jugoslavije z azijskimi državami kaže, po mnenju predsednika republike, bodisi popolno nepojmovanje miroljubnih teženj jugoslovanske zunanje politike, ali pa napačno pojmovanje nekaterih krogov o pravem značaju balkanske zveze. Napadi na Jugoslavijo se lahko zato tolmačijo, kot da balkanska zveza ni ustvarjena zaradi krepitve miru, temveč kot instrument napadalne politike.

«Če kdo misli, da smo stopili v balkansko zvezo z napadalnimi nameni, je poudaril predsednik republike, tedaj bodo morale te napadalne tendence absolutno propasti, kajti mi jih ne moremo podpirati». Jugoslavija je po besedah predsednika republike stopila v balkansko zvezo, ko je to bilo potrebno vsem balkanskim državam. Balkanska zveza mora dobiti vedno bolj značaj političnega in drugega sodelovanja, ne pa značaj priprav na vojno. Predsednik republike je poudaril, da ne more razumeti, kako si nekateri krogi lastijo pravico, kritizirati in napadati jugoslovansko zunanjo politiko, ko je znano, da Jugoslavija ni dovolila nobeni velesili, da vpliva na njeno zunanjo politiko.

Predsednik republike je nadalje poudaril, da je sicer pričakoval, da bodo nekateri krogi nezadovoljni z njegovim potovanjem, toda da tega ni pričakoval od nekaterih prijateljskih držav. Predsednik Tito je primerjal to pisanje z nedovoljenim vmešavanjem v notranje zadeve Jugoslavije v primeru Djilas-Dedijer. Vse to napačno pojmovanje vloge in značaja balkanske zveze kaže, da je bilo zelo pravilno, da je Jugoslavija pričela s tesno povezavo z vodilnimi miroljubnimi azijskimi državami, ki so absolutno proti vsaki napadalnosti, za mir in koeksistenco.

«Najbolj žalostno pri vsem tem je, je zaključil predsednik republike, da so se pri zadnjem poskusu vmešavanja v notranje zadeve Jugoslavije znašli na isti liniji tudi nekateri socialistični elementi na Zahodu skupno z najbolj reakcionarnimi elementi v svetu.» Predsednik republike je poudaril, da je bilo to potovanje ogromnega pomena za Jugoslavijo glede povezovanja z drugimi državami in izvajanja njene načelne politike na mednarodnem področju in pridobivanja ljudi istih misli v borbi za mir in koeksistenco. V bodoče se jugoslovanska zunanja politika ne bo ustavila v sedanji etapi, temveč se bo morala še globlje in bolje povezovati z raznimi drugimi državami.

Največji del svoje izjave je predsednik republike posvetil opisu svojega obiska v Burmi in Indiji. Poudaril je globoko enakost pogledov na mednarodna vprašanja, na problem miru in koeksistence in ugotovil ugodne perspektive razvoja odnosov, zlasti na gospodarskem področju, z Indijo in Burmo.

ATENE, 20. — Jugoslovanski veleposlanik v Atenah Radoš Jovanović je obiskal danes grškega zunanjega ministra Stefanopulosa, s katerim se je razgovarjal o bodočem sestanku treh zunanjih ministrov balkanske zveze v Ankari.

Gospodarska pogajanja med FLRJ in Italijo se nadaljujejo

RIM, 20. — Gospodarska pogajanja med jugoslovansko in italijansko delegacijo so se danes začela v palači Chigi. Pregledali so razpored razgovorov in sedanje stanje pogajanj po prvi fazi pogajanj lanskega decembra v Beogradu. Sporazumeli so se nato o nadaljnjem delu, ki se bo nadaljevalo jutri v pododborih.

Zagrebška Opera odpotovala v London

ZAGREB, 20. — Nocoj je odpotovalo v London na 20-dnevno gostovanje 250 članov baleta, zbora, orkestra in solistov zagrebške Opere. Zagrebški umetniki bodo med svojim gostovanjem priredili 24 predstav, med njimi «Ero z onega sveta» Jakova Gotovca, balet «Vrag na vasi», Josipa Lhotke in «Lectovo srce» Krešimira Baranovića.

50 mrtvih pri železniški nesreči

TOKIO, 20. — Zahodno od Tokia se je na mostu čez reko Tenryu zgodila huda železniška nesreča. Dva vagona sta se prevrnila v reko, potem ko je vlak zadel na velik kamen, ki je bil na tračnicah. 12 ranjencev so odpeljali v bolnišnico. Točno število mrtvih še ni znano, prva poročila pa jih navajajo okoli 50.

SPOMINSKI DNEVI

Na današnji dan je leta 1924 umrl Vladimir Iljič-Lenin, vodja in organizator boljševiške partije. Rojen je bil 22. IV. 1870.

TRŽAŠKI DNEVNIK

Danes, PETEK 21. januarja
Neža, Janja
Sonce vzide ob 7.39 in zatone ob 16.53. Dolžina dneva 9.14. Luna vzide ob 5.46 in zatone ob 14.26.
Jutri, SOBOTA 22. januarja
Vincencij, Sviloj

V BORBI ZA IZBOLJŠANJE POENOTENIH MEZD IN AKORDNIH TARIF

Velik uspeh splošne stavke kovinarskih delavcev v Trstu

Kljub proglasu DZ, da se s stavko ne strinja, je veliko število njenih članov stavkalo složno z ostalimi delavci - Zborovanje delavcev v dvorani v Ul. Vecellio - Razburjenje med delavstvom zaradi množičnega nastopa policije

Včeraj je sindikat kovinarjev Delavske zveze napovedal enourno splošno stavko vseh kovinarskih delavcev v Trstu. Stavka je trajala od 14.30 do 15.30 ure, kar pomeni, da so delavci zapustili delo eno uro prej kot po navadi. Delavci v podjetju ILVA so bili oproščeni stavke, medtem ko so delavci kovinarskih podjetij, ki delajo v rafineriji «Aquila», stavkali od 9. do 10. ure dopoldne. Kljub izjavi Delavske zbornice, da se ne strinja z napovedano stavko, se je te udeležila ogromna večina kovinarskih delavcev med katerimi tudi člani Delavske zbornice.

Delavska zbornica je razdeljevala med delavce poseben letak, v katerem se skuša opravičevati zakaj se ni udeležila stavke V letaku poudarjajo, da je sindikat kovinarskih delavcev DZ že dosegel uspehe za izboljšanje mezd industrijskih delavcev in se sklicujejo na «obljubo» Konfindustrije, da bodo izboljšali sedanje mezde. Zato je rečeno v letaku, je ta stavka neupravičena in proti delavskim interesom.

Stališče Delavske zbornice je samo stališče demokristjanskih sindikatov v Italiji, ki se nočejo spustiti v borbo proti delodajalcem za izboljšanje mezd in vodijo oportunistično in kompromisarsko borbo z industrijci. Včerajšnja stavka kovinarskih delavcev je popolnoma upravičena, ker se kovinarski delavci borijo, da bi dosegli vsaj to.kar so dosegli lani drugi industrijski delavci. Gre za izboljšanje poenotenja mezd in za izboljšanje akordnih tarif, ki so jih druge industrijske panoge že dosegle. Konfindustrija se temu že več let upira in noče sprejeti zahtev CGIL, kar je v zadnjih časih povzročilo vrsto stavk tudi v Italiji.

Kot smo že včeraj poročali, je policija prepovedala zborovanje delavcev na Trgu Sv. Jakoba. Zato je bilo zborovanje v dvorani v Ulici Tiziano Vecellio 6. Zborovanje se je začelo ob 16. uri. Udeležilo se ga je veliko število delavcev, ki so dvorano, spodnje prostore in hodnik popolnoma napolnili. Mnogo delavcev je ostalo na ulici, ker v notranjosti ni bilo več prostora. Zborovanje je otvoril tajnik sindikata kovinarskih delavcev Delavske zveze Tominec, ki je ostro obsodil policijsko prepoved zborovanja pri Sv. Jakobu in dejal, da so z londonskim memorandumom zagotovljene Tržačanom demokratične pravice. Kljub temu pa jih tukajšnja oblast ne spoštuje. Hkrati pa je obsodil policijsko ravnanje proti dvema sindikalistoma iz Milj, ki so ju aretirali na domu in ju zadržali več ur na komisariatu zato, ker sta delila med delavci letake za stavko. Tudi ravnateljstvo Tovarne strojev pri Sv. Andreju je prepovedalo delitev v delavnicah in ob vhodu letake sindikalne vsebine.

Nato je govoril pokrajinski tajnik FIOM za Reggio Emilio, Ferrari. Podal je obširen pregled borb italijanskih delavcev za izboljšanje življenjskih pogojev in še posebno o borbi delavcev tovarn «Reggiane», ki je za časa vojne zaposlovala 12.000 delavcev. To tovarno, ki je last IRI, je vlada likvidirala. ker je začela proizvajati traktorje v konkurenci s FIAT. Govornik je dejal, da so italijanski monopoli danes najbolj tesno povezani z vladno politiko in da so zato državna industrijska podjetja v vedno večji krizi, da prepuščajo proste roke podjetjem zasebnih monopolistov. Poudaril je, da so z lansko borbo industrijskih delavcev dosegli izboljšanje mezd za 700.000 delavcev v Italiji. Ta izboljšanja zahtevajo danes tudi kovinarski delavci. Borba za ta izboljšanja traja že štiri leta. V teh letih, je dejal Ferrari, se je življenjska raven delavcev v Italiji znižala od 10 do 25 odstotkov. V istem času pa so imeli industrijci ogromne profite, ki jih niso investirali v nova produktivna sredstva.

Potem ko je govoril o protidelavskem delovanju demokrščanskih sindikatov, je dejal, da medtem ko se po vsem svetu gospodarstvo razvija, proizvodnja veča in življenjska raven delavcev raste, v Italiji gre ta pot v obratno smer. V Italiji se je gospodarska bilanca lani zaključila z deficitom.

Med potekom zborovanja se je v dvorani razširila vest da je policija (karabinjerji in celere) blokirala vse vhode v tisti del Ulice Tiziano Vecellio, kjer je bilo zborovanje. Vest je močno razburila delavce, ki so glasno protestirali proti takšnim neupravičenim ukrepom, ki samo razburjajo duhove. Zborovanje je bilo v zaprtih prostorih in bi popolnoma zadostovalo tistih nekaj policistov, ki so bili na kraju samem ob 13. uri., Zato se pridružujemo protestom delavcev in menimo, da bi morala policijska oblast trezno presojati obseg in značaj zborovanj, preden mobilizira tako močne policijske sile za mirne in disciplinirane delavce, ki zahtevajo samo boljše življenjske pogoje.

V nedeljo splovitev motorne ladje «Magdala»

Prihodnjo nedeljo dopoldne, in sicer ob 10. uri bo v ladjedelnici Sv. Justa slavnostna splovitev 2.300- tonske motorne ladje «Magdala». To je po «Gemmi Giorgio» že druga ladja, ki bo v kratkem zgrajena v ladjedelnici Sv Justa.

Ker se ladjedelnica poslužuje ugodnosti zakona Tambroni, bodo po splovitvi «Magdale» začeli z delom nove ladje, katere gredelj so postavili v lanskem decembru. Računajo, da bo splovitev te ladje, ki nosi zaenkrat le konstrukcijsko številko 44, 8. maja letos. S tem je zagotovljeno delo ladjedelnici za vse tekoče leto.

✪ **Neki tržaški tvrdki** so bila dodeljena popravljalna dela na Istrski cesti med Ul. Baiamonti in Vigneti, ki se bodo pričela kmalu in bodo trajala okrog 10 mesecev. Predvideni stroški znašajo 63.600.000 lir.

✪ **V občinski umetnostni galeriji** bo 22. t. m. ob 18. uri otvorjena razstava del slikarjev: Cogno, De Marchi, Semerani in Tudor.

Pred zasedanjem trž. občinskega sveta

V zadnjih dneh tega ali v prvih dneh prihodnjega meseca se bo začel ponovno sestajati tržaški občinski svet. Dnevni red bodočih zasedanj obsega vrsto važnih upravnih vprašanj, predvsem pa razpravljanje o občinskem proračunu za tekoče leto. Poročilo o njem bo podal odbornik Bonetti. Pričakovati je, da bo kot prejšnja leta, tudi tokrat naletela sestava proračuna na ostre kritike. Na dnevni red bo moralo priti tudi vprašanje proračuna podjetja ACEGAT, za katerega je znano, da je v velikem deficitu. Morda bo prišlo v diskusijo tudi vprašanje povišanja cene tramvajskih listkov, o čemer se je že pred časom raznesel glas po mestu.

Poskusna vožnja «Homerica»

Včeraj popoldne ob 14. uri je zapustil naše pristanišče prekooceanski parnik «Homeric», ki je bil obnovljen v Tržiču na račun družbe «Home lines».

«Homeric», ki bo dokončno zapustil Trst, se je usmeril proti Benetkam, da opravi potrebne poskusne vožnje. Na njem so poleg strokovnjakov, gostje in nekaj novinarjev. Povratek prekomornika je predviden za danes popoldne.

NERAZUMLJIVO ZANEMARJANJE NAŠIH ŠOLSKIH POTREB

Zakaj še ni otvorjen otroški vrtec v Gropadi?

Svcjevrstna zgodba vrtca, ki je že v seznamu, priloženem londonski spomenici, ki pa ga v resnici še ni

Vprašanje slovenskih otroških vrtcev na Tržaškem je žal eno izmed tistih, o katerih moramo vse prepogosto pisati in izražati nejevoljo zaradi popolnega ignoriranja naših potreb. Že leta in leta si slovenski starši v širšem središču mesta zaman prizadevajo, da bi dobili vrtec v Ul. sv. Frančiška ali vsaj v Ul. Donadoni. Nič niso pomagale prošnje in peticije, nič dokazi o več kot zadostnem številu otrok, nikamor niso privedle tudi medle obljube še iz časov ZVU. V okolici ni mnogo bolje. Zadeva z vrtcem v Ricmanjih se vleče kot jara kača, ona na Kolonkovcu prav tako in podobno še marsikje drugod. Še posebej svojevrstna pa je usoda slovenskega otroškega vrtca v Gropadi.

Otvoritev tega vrtca je bila v zadnjih mesecih pod ZVU že odobrena. Iz pristojnih virov se je celo izvedelo, da je uprava otroških vrtcev (CAI) takrat predložila tudi proračun za notranjo opremo vrtca in da je takorekoč vse bilo le še vprašanje formalnosti. Otvoritev so starši iz Gropade in Proseka, katerih otroci bi tudi posečali ta vrtec, pričakovali iz dneva v dan. Z otvoritvijo tega vrtca je bilo tudi že tako daleč, da je prišel celo v seznam že obstoječih vrtcev na našem področju, ki je kot priloga in dokument priložen Spomenici o sporazumni rešitvi tržaškega vprašanja.

A o kakšni njegovi dejanski otvoritvi ni ne duha ne sluha. Kot da je z novo oblastjo šlo vse v pozabo, kot da bi njegova otvoritev ne bila že zagotovljena, kot da ne bi bil celo predložen proračun za potrebno opremo itd.

Mogoče je bilo razumeti, da v prvem času nove oblasti (ki pa se kar se šolstva tiče niso menjale skoraj v ničemer) niso mogle misliti na vse. Toda sedaj je že davno čas, da se pristopi k resnemu reševanju naših šolskih potreb in k izpolnjevanju že danih zagotovil.

PO GOSTOVANJU V FRANCIJI

Vilma Bukovčeva v Trstu

Na povratku iz Francije se je pri svojih tržaških prijateljih ustavila prvakinja ljubljanske Opere Vilma Bukovčeva. Pevka, ki se je Tržačani tako radi spominjajo po njenih koncertnih nastopih v Avditoriju in po gostovanju ljubljanske Opere lansko poletje na stadionu pri Sv. Ivanu, je danes teden ter v nedeljo nastopila v Toulosu v tamkajšnji Operi. Pela je glavno vlogo v operi Madame Butterfly ter dosegla naravnost zmagoslaven uspeh. V nedeljski številki bomo objavili nekaj izvlečkov iz kritik časopisov iz Toulosa.

Simpatični pevki k njenemu uspehu tudi Tržačani iskreno čestitamo.

10-letnica smrti Milka Sedmaka

Danes poteka 10. leto, kar je v partizanih padel Milko Sedmak iz Križa. Čeprav še zelo mlad (rodil se je 2. 6. 1927 se je takoj vključil v osvobodilno borbo in l. 1943 je bil že v vrstah borcev. 21. jan. 1945 je vodil patruljo pri Zgoniku. Ko so ga Nemci obkolili, se je s tovariši hrabro upiral sovražnikovi premoči in med kritjem umika je bil smrtno ranjen. Ranjenega so tovariši odpeljali na Prosek, kjer je še istega dne izdihnil. Njegovo truplo počiva sedaj v rodnem Križu. Slava njegovemu spominu!

in Ervina Laha-Tugomira

Deset let je tega, kar je umrl mučeniške smrti v nacističnem taborišču Matthausen Ervin Lah — Tugomir, znan med tržaško antifašistično mladino kot neustrašen in požrtvovalen borec za pravice primorskega ljudstva in svobodo svojega naroda. Ob tej žalostni obletnici se ga spominjajo vsi, ki so ga ljubili in spoštovali, posebno pa njegovi starši, sestra in ostali sorodniki. Slava njegovemu spominu!

SNG
ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Jutri 22. januarja 1955 ob 20.30 uri v dvorani prosvetnega doma na OPČINAH

„Mladost pred sodiščem"

V nedeljo 23. jan. 1955 ob 16. uri v dvorani prosvetnega doma na OPČINAH

„3 + ena"

GLASBENA MATICA v Trstu priredi v sredo 26. t. m. ob 20.30 uri v Avditoriju

JAVNI NASTOP GOJENCEV GLASBENE ŠOLE

s sodelovanjem tržaških dijakov, ki študirajo v Ljubljani.

Poleg solistov nastopita tudi šolski pevski zbor in orkester, ki bo med drugim izvajal Haydnovo simfonijo v G-duru.

Sporedi so na razpolago v Ul. Roma 15/II (SHPZ) ter v Glasbeni šoli v Ul. R. Manna 29/I.

Svojim mladim in starim prijateljem v zabavo bo preskrbel

LUTKOVNI ODER

veselo presenečenje s svojim nastopom v **nedeljo 23. t. m. ob 11. uri dopoldne v KRIŽU** v prosvetnem domu «Berto Sirk» **in v ponedeljek 24. t. m. ob 17. uri** v prosvetnem društvu (Franklovo) **v BARKOVLJAH**

Pridite vsi, da se nasmejete in razvedrite!

PROSVETNO DRUŠTVO «IVAN CANKAR» vabi svoje člane in prijatelje na **DRUŽABNI VEČER s plesom, ki bo v nedeljo 23. t. m. ob 20.30 v društvenih prostorih v Ul. Montecchi št. 6/IV**

Ljudska prosveta

OBČNI ZBOR SLOVENSKO-HRVATSKE PROSVETNE ZVEZE V TRSTU

SHPZ v Trstu sporoča vsem včlanjenim prosvetnim društvom in včlanjenim ustanovam, da bo VIII. redni občni zbor dne 30. januarja 1955 ob 8.30 v Gregorčičevi dvorani v Ul. Roma 15-II.

Razna obvestila

Tržaški filatelistični klub «L. Košir». V nedeljo, 23. t. m. bo v prostorih kluba, Ul. Roma 15-II, običajni tedenski sestanek za zamenjavo znamk. Članom se bo delila revija «Nova filatelija» štev. 9-10, ki prinaša izredno zanimive članke in poročila. Priporoča se članom odbora, da se sestanka udeležijo zaradi važnih sporočil v zvezi z bližnjim občnim zborom.

Pogrebno društvo v Bazovici sklicuje v nedeljo 23. t. m. ob 16. uri svoj redni občni zbor v Preslovi dvorani.

SESTANEK PREDSTAVNIKOV MILJSKIH DELAVCEV GLEDE NAČRTA VIGORELLI

Rastoča zaskrbljenost v Miljah zaradi neupoštevanja delavskih zahtev

Rimski funkcionar ministrstva za delo je ponovno izjavil, da ne bodo povišali prejemkov delavcev v novih delovnih centrih

Paritetni odbor brezposelnih delavcev in delavcev SELAD se je včeraj sestal skupno s paritetnimi delavskimi organizacijami ladjedelnic Sv. Roka in Felszegy iz Milj. Na sestanku so razpravljali o položaju, ki je nastal v Miljah po začetku izvajanja Vigorellijevega načrta polne zaposlitve, ne da bi oblast upoštevala izreden položaj, v katerem se danes nahajajo Milje. Na sestanku so izrazili solidarnost z delavci, ki so jih zaposlili pri novih delih, ki zahtevajo enake plače, kot jih imajo brezposelni delavci zaposleni v prekvalifikacijskih tečajih v Trstu.

Te dni je bil v Miljah visoki funkcionar rimskega ministrstva za dela dr. Cossu, ki je razpravljal o vprašanju delavcev, zaposlenih po načrtu Vigorelli. Sestanka so se udeležili sindikalni predstavniki, miljski župan Pacco in ravnatelj urada za delo dr. Levitus. Kljub odločnemu stališču sindikatov in miljskega župana, je rimski predstavnik izjavil, da ne morejo povišati plač delavcem, ki so jih zaposlili na osnovi načrta polne zaposlitve. Zato se je dr. Cossu trudil, da bi prepričal predvsem Miljčane, ki so življenjsko zainteresirani na tem vprašanju, da je omenjeni načrt nekak dodatek k vsem dosedanjim in sedanjim ukrepom za omilitev brezposelnosti (SELAD in prekvalifikacijski tečaj), ki so začasnega značaja in prenehajo veljati za posameznega delavca po šestih mesecih zaposlitve. Po Vigorellijevem načrtu pa naj bi zaposlili, vedno z mnogo nižjo plačo, vse brezposelne delavce, ki so bili izključeni iz SELAD in iz prekvalifikacijskih tečajev.

Jasno je, da takšna utemeljitev ni mogla prepričati zainteresiranih delavcev, ki so zato včeraj, kot to dokazuje gornji sestanek miljskih delavskih organizacij, ponovno zahtevali za zaposlene delavce po načrtu polne zaposlitve enake plače, kot jih imajo delavci prekvalifikacijskih tečajev.

Letošnje izselitve

Mednarodni urad za izseljevanje delavcev (CIME) je določil, da se bo letos izselilo iz Italije 60.000 delavcev, za Trst pa je določil kvoto 2.900 delavcev.

Glede konopljarne še nobenega odgovora iz Rima

Tudi včeraj je bila delegacija delavk konopljarne na generalnem komisariatu pri dr. Bochiniju. Ta jim je povedal, da niso dobili iz Rima še nobenega odgovora in da ne vedo še kaj in kako so rešili vprašanje zaposlitve tovarne. Zvedelo se je, da je bila lastnica konopljarne baronica Segre nujno poklicana v Rim. Domnevajo, da je njen odhod v Rim povezan vsaj z začasno rešitvijo dobav surovin konopljarni za zagotovitev dela za določen čas.

Draginjska doklada v febr. in marcu neizpremenjena

Draginjska doklada za delavce v industriji in trgovini bo ostala za nadaljnja dva meseca, t. j. februar in marec, neizpremenjena.

Padec z motorja

Včeraj ponoči so z nekim policijskim avtomobilom pripeljali v splošno bolnico 31-letnega Rolanda Goia iz Ul. del Veltro 51, kateremu so zdravniki ugotovili pretres možganov ter več poškodb po vsem telesu ter ga zaradi tega poslali na I. kirurški oddelek, kjer bo ostal od 15 do 20 dni. Goia se je ponesrečil na Senenem trgu, ko je zgubil oblast nad motorjem in padel na tla ter se pri padcu poškodoval.

Tramvaj v tovornik

Ker so se nenadoma pokvarile zavore tramvajskega voza, se je ta včeraj zjutraj zaletel v zadnji del nekega tovornega avtomobila, ki ga je vozil 32-letni Arrigo Maculus iz Ul Castagneto 75. Nesreča se je zgodila na sprehajališču Sv. Andreja, po katerem je vozil tramvaj proge št. 2 vozač Giuseppe Pribaz s Trga Giarizzole 13. Ob trčenju je sprevodnika, 32-letnega Maria Visicha iz Ul. Paglierici 31, vrglo z njegovega sedeža v notranjost tramvajskega voza, kjer je obležal. Z avtom RK so ga pripeljali v bolnico, kjer so ga zaradi raznih poškodb sprejeli na ortopedskem oddelku s prognozo okrevanja v 20 dneh. Oba voza, tramvajski in tovornik, sta utrpela precejšnjo škodo.

Apno v oko

V tečaju ACLI na Istrski cesti 57 je prišlo včeraj dopoldne do nesreče na delu, ki je doletela 36-letnega Adalberta Concija iz Guardielle Farneto 108. Možakar je namreč čistil neko brizgalko, ko je nenadoma iz nje brizgnil curek apna in ga zadel v oko. Z avtom RK so ga pripeljali v splošno bolnico in ga sprejeli na okulističnem oddelku, kjer bo po vsej verjetnosti moral ostati kakih 15 dni.

STATISTIČNI PODATKI JAVNIH SKLADIŠČ

Povečanje avstrijskega tranzita na račun dovoza masovnega blaga

Dovoz premoga se je od 87.000 ton v letu 1953 zvišal v letu 1954 na 520.000 ton, istočasno pa se je močno znižal avstrijski izvoz

Statistični podatki tržaških Javnih skladišč govore, da se je avstrijski tranzit, ki je šel skozi Trst leta 1954 rahlo dvignil v primerjavi s 1953. letom. To velja za skupni promet (prihodi in odhodi), ki je dosegel 1,401.110 ton, medtem ko je 1953. leta dosegel le 1.335,285 ton. Vendar pa se je znatno izpremenila struktura tega prometa, saj imamo na eni strani opravka z močnim porastom po morju pripeljanega blaga in so pomorski prihodi dosegli 1,011,43 ton (1953. leta 845.385 ton) in padcem iz Avstrije pripeljanega blaga s 489.900 ton doseženih v letu 1953 na 389.976 ton doseženih leta 1954.

Porast avstrijskega tranzita gre žal na račun v pristanišče pripeljanega masovnega blaga, medtem ko se je avstrijski izvoz skozi tržaško pristanišče istočasno močno znižal. Že ta dejstva govore o dejanskem poslabšanju avstrijskega tranzitnega prometa skozi tržaško pristanišče, kar potrjuje tudi proučitev različnih kategorij blaga, katere so pošiljali v Avstrijo in iz Avstrije skozi tržaško pristanišče.

Porast prometa usmerjenega proti Avstriji in s tem tudi porast celotnega avstrijskega tranzita gre skoraj izključno na račun izrednega prometa s premogom, katerega so leta 1953 prepeljali skozi tržaško pristanišče za avstrijske potrebe le 87.843 ton, leta 1954 pa kar 520.877 ton. Ta izredni porast prometa s premogom je bil tako obsežen, da je nadomestil znižani promet z žitaricami, ki je padel s 425.246 ton na 255.913 ton in zmanjšan promet z rudami, ki je padel s 170.729 na 91.562 ton. Nekoliko pa se je dvignil promet žvepla namenjenega v Avstrijo, in sicer s 18.512 ton na 28.513 ton. Dvignil se je tudi promet s starim železom in dosegel 26.924 ton, padel promet s piriti, katerih so pripeljali 15.336 ton in porastel promet s sadjem ter dosegel 13.505 ton.

Padec iz Avstrije pripeljanega blaga namenjenega za prekomorska tržišča, je nastal predvsem zaradi znatnega znižanja avstrijskega izvoza umetnih gnojil, katerih so v letu 1953 izvozili skozi tržaško pristanišče 166.842 ton in lani le 49.658 ton.

Promet ostalih vrst blaga pa se je razen papirja (padec za približno 10.000 ton) rahlo znižal. Dvignil se je tako promet litega železa, jekla in jeklenih izdelkov in narastel s 30.559 na 51.909 ton, porastel je tudi promet magnezita z 31.431 na 44. 622 ton. Promet z lesom skozi Javna skladišča se je prav tako dvignil za približno 8000 ton in dosegel 133.842 ton. Vendar se te številke, kot že omenjeno, nanašajo samo na promet skozi Javna skladišča, medtem ko gredo tudi precejšnje količine lesa skozi lesno skladišče. Celokupni promet z lesom bo zaradi tega verjetno nekoliko nižji, kot je bil v preteklih letih.

Obvestila Kmečke zveze

Kmečka zveza obvešča vse dvolastnike, ki so vložili prošnjo za sekanje drv v Jugoslaviji, naj pridejo po dovoljenje za sečnjo na sedež Kmečke zveze v Trstu.

★

Kmečka zveza obvešča kmetovalce, ki nameravajo predelati svoj oljčni pridelek v stiskalnici v Plavjah, da se nemudoma zglasijo na tajništvu Kmečke zveze v Trstu.

✪ **Predvčeraj je umrl** Luigi Cristiani. Pokojnik je bil predsednik Združenja obrtnikov v Trstu, član odb. trgovinske zbornice, član izvršnega odbora velesejmske ustanove, občinske gradbene komisije in še drugih podobnih ustanov in združenj.

✪ **Nova znamka** za 25 lir v počastitev 100-letnice smrti Silvia Pellica, bo v prometu od 24. t. m. dalje. Za frankiranje bo znamka veljavna do 31. dec. 1955.

Naročnina
PRIMORSKEGA DNEVNIKA
za
KOPER
posamezna štev. din 10.—

Naročila sprejema knjigarna «LI-PA», Koper Tel. 172.

Naročnina
PRIMORSKEGA DNEVNIKA
za
JUGOSLAVIJO
pos. številka 10.— din
mes. naročnina 210.— »

Naročila sprejema AGENCIJA DEM. INOZ. TISKA - Ljubljana, Stritarjeva 3/I. - Poštni predal 198. - tel. 21928. Naročnino vplačajte na tek. rač. št. 604 - T - 375.

Policija naj ne ovira novinarjev pri delu!

Med včerajšnjim zborovanjem v Ul. Vecellio je policija priprla našega fotoreporterja in še dva druga novinarja

Ker je bila dvorana v Ul. Tiziano Vecellio premajhna, da bi lahko sprejela vse delavce, ki so se udeležili včerajšnjega zborovanja, se je pred njo nabralo kakih 500 delavcev, ki so seveda zasedli precejšen kos ulice. Ker je bilo videti, kot je to izjavil vicekvestor dr. Vicario našemu uredniku, da gre za javno zborovanje, ki pa je bilo že predhodno prepovedano, je intervenirala Celere in pozvala delavce, da se razidejo. Med kričanjem in pod pritiskom policije so se delavci res umaknili v stranske ulice, kjer so ostali do konca zborovanja.

Ko je policija pozvala prisotne, da se razidejo, je bil na cesti tudi naš fotoreporter Mario Magajna, kateremu se je približal neki policijski agent in ga vprašal, če je predstavnik tiska. Ko mu je Magajna pokazal novinarsko legitimacijo, se je agent odstranil in ga pustil v miru. Čez nekaj minut pa je k njemu pristopil neki drugi agent in ga povabil v policijski avto, s katerim so našega fotoreporterja odpeljali na policijski komisariat v Ul. Caprin. Tja so pripeljali tudi drugega prisotnega fotografa, in sicer Egona Piščanca ter urednika lista «Il Lavoratore» Ruggera Spadara.

Po dveh urah čakanja na komisariatu v Ul. Caprin so našega fotoreporterja odpeljali na sedež kvesture v Ljudskem domu kjer ga je zaslišal vicekvestor dr. Vicario. Opozoril ga je, da je prekršil policijski zakon, ki predvideva aretacijo v primeru, če se neka oseba ne odzove pozivu za razhod. Naš fotoreporter je vicekvestorju pojasnil, da so doslej in ob takih prilikah imeli novinarji, predvsem pa fotoreporterji prosto kretanje, posebno še, če so bili v posesti novinarske izkaznice. Vicekvestor pa je seveda zadevo tolmačil z vidika policijskih zakonov, vendar je Magajno — in kasneje tudi Piščanca, izpustil na svobodo, ker sta se «pregrešila» le v dobri veri. Urednika lista «Il Lavoratore» pa so aretirali, in sicer pod obtožbo, da se je zoperstavil policijskim organom.

Predvsem naj ugotovimo, da ne bi bila potrebna nobena policijska akcija, če bi zborovanje dovolili pri Sv. Jakobu, kjer ne bi bil oviran niti promet niti ne bi prišlo do incidentov, kot je dokazal prav včerajšnji primer. Vprašanje zase je seveda postopek z novinarji in fotoreporterji. Gotovo je, da fotoreporter ne more vršiti svoje službe, če se mora podrediti ukazom, ki omejujejo njegovo kretanje. Eden ali dva fotoreporterja tudi ne moreta ovirati policije pri njenem delu, pa naj bo to tàko ali tàko. Kot vrši svojo službo policijski agent, tako vrši svojo tudi novinar in fotoreporter in je od njegove volje odvisno, ali se hoče v «vročih» primerih izpostavljati ali ne.

Pri tem naj postavimo še vprašanje koristi, ki naj jo ima novinar od novinarske izkaznice. Mnenja smo, da se novinarska izkaznica izdaja tudi zato, da služi imetniku v pomoč pri izvrševanju njegove novinarske službe. Če mu ne služi, tedaj je ni treba niti izdati!

Za zaključek naj omenimo še naslednje: v vseh povojnih letih je bilo v Trstu neštevilno manifestacij in demonstracij, ki so jih kronisti lokalnih in tujih listov zabeležili, fotoreporterji pa ohranili spomin nanje na svojih fotografijah. V vseh povojnih letih so imeli novinarji in fotoreporterji privilegij, da so lahko nemoteno prisostvovali in sledili vesm demonstracijam, tudi takrat, ko so padale bombe in pokale puške. Le redki so primeri, da je bil ta ali oni novinar oviran pri svojem delu, kaj šele, da bi bil aretiran. Zato protestiramo proti takemu ravnanju ter apeliramo na policijske oblasti, da je policija v takih primerih elastična, saj ne gre za nič drugega kot za pravico svobodnega in točnega obveščanja javnosti.

Kolesar ga je povozil

Včeraj dopoldne so na opazovalnem oddelku splošne bolnice sprejeli s prognozo okrevanja v 7 dneh 47-letnega Giuseppa Chinellija iz Ul. dello Scoglio 47, kateremu so zdravniki poleg drugih poškodb ugotovili tudi pretres možganov. Ponesrečenec, katerega so v bolnico pripeljali z avtom RK, je izjavil, da ga je povozil neki kolesar na Ul. Kandler. Biciklist je sicer ponesrečencu nudil prvo pomoč, toda ker ga ni nihče vprašal za dokumente, se je po prihodu avta RK odpeljal.

IZPRED KAZENSKEGA SODIŠČA

V pijanosti sta grozila organom javne varnosti

Enega so zalotili ko je v gostilni premetaval stole, drugega pa v Silosu, ko je grozil sostanovalcem

Pijani 26-letni Giuseppe Chieffi iz Ul. Negrelli je 23. decembra lani v gostilni «Pri tramvaju» v Ul. Giulia na vso moč razgrajal. Vse je hotel prevrniti in tudi miza za sestavljanje prognoz Totocalcia mu ni ugajala tam, kjer je bila. Gostilničar je s pomočjo ostalih gostov skušal sicer Chieffija pomiriti in ga z lepa poslati iz gostilne, vendar je bil njegov trud zaman. Končno se je lastnik naveličal in ker je videl policijska agenta, ki sta se po končani službi vračala domov, ju je prosil, da pijanega razgrajača odpeljata.

Tudi moža postave nista imela sreče, kajti Chieffi se ni pomiril, in ju je celo začel žaliti z najgršimi psovkami, zaradi česar sta ga agenta, trdo prijela in odpeljala na komisariat. Niti prisotnost drugih agentov ni Chieffija spravila k pameti. Šel je celo tako daleč, da je žugal nekemu podčastniku in ko so ga spravili v celico je začel brcati in tolči po vratah, zaradi česar so bili prisiljeni zvezati mu roki.

Ko se je streznil pa se mladenič ni spominjal ničesar več. Spomnilo pa ga je sodišče, kamor ga je policija prijavila, in kljub tožilčevemu predlogu za leto dni in 6 mesecev zapora je sodišče milo ravnalo z njim ter ga obsodilo le na 4 mesece in 20 dni zapora ter na 3 mesece pripora zaradi pijanosti v javnem prostoru.

Preds.: Fabrio, tož.: Visalli, zapisn.: Petrocelli, obramba: odv. Paperip.

Attilio Mahorčič je bil dalj časa brezposeln in vrhutega tudi brez stanovanja, ki mu je bilo med vojno porušeno je bil prisiljen poiskati si zavetje v Silosu. Da si je zaslužil nekaj denarja za preživljanje sebe, noseče žene in treh otrok, je moral delati, kljub temu da je električar po poklicu, v rekvalifikacijskih tečajih, kjer je novembra 1953. leta z drugimi tovariši praznoval pokritje neke stavbe. Ob tisti priliki se je pošteno napil in ko se je vrnil domov se je v veži ustavil in začel kričati: «Naj gredo ezuli domov» in «Je skrajni čas, da se konča z njimi».

Mahorčičevo vedenje ni ugajalo vratarju Luciju Contentu, ki je poklical agenta upravne policije Gustinija in ga naprosil, naj moža spravi v prostor, ki mu je določen za stanovanje. Agent je hotel Mahorčiča spremiti v prvo nadstropje, vendar se je ta uprl in ni hotel z njim niti ko je Gustiniju prišel na pomoč agent Guerra. Pijani Mahorčič se je tedaj silovito razburil in je hotel oba agenta udariti, ta pa sta ga, da bi ga pomirila (vsaj tako trdita) spravila na tla. Seveda se je možakar branil in pri tem strgal agentu Guerri suknjič.

Mahorčič je zaradi tega prišel pred sodišče in tu se je izgovarjal, da se sicer spominja kako se je upiral nekemu civilistu, ki je stal poleg uniformiranega agenta, da pa tedaj ni vedel, da je civilist tudi agent.

S tem je Mahorčič pravzaprav priznal dejanje in ker je agent Guerra trdil, da je možakarju povedal, kdo da je, je sodišče prišlo do zaključka, da je obtoženec kriv obtoženega dejanja in ga obsodilo na 6 mesecev zapora in na 2.000 lir denarne kazni.

Preds.: Gnezda, tož.: Pascoli, zapisn.: Magliacca, obramba: odv. Strudhoff.

OD VČERAJ DO DANES

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 20. januarja t. l. se je v Trstu rodilo 8 otrok, umrlo je 9 oseb, porok pa je bilo 8.

POROČILI SO SE: zastopnik Alberto Hollander-Oliani in gospodinja Eva Proslev, mehanik Ivan Poropat in gospodinja Helena Staver, delavec Raffaele Catagnoti in gospodinja Lucia Bonifacio, zidar Angelo Ghiotto in gospodinja Anita Paladin, uradnik Ermanno Perisutti in šivilja Ida Pacorini, mehanik Gerardo Pinto in šivilja Lucia Chiaulon, električar Mario Vittor in gospodinja Maria Spadaro, šofer Albino Trento in gospodinja Maria Gelčič.

UMRLI SO: 77-letna Ivana Sreber por. Guštin, 73-letni Amedeo Fabrissin, 44-letni Alojz Svagelj, 75-letna Gasperina Poldrugo vd. Spagno, 63-letni Alberto Polli, 66-letni Giusto Millo, 68-letni Anton Hlača, 89-letna Luigia Gabrielli, 55-letni Luigi Cristiani.

PROMET V PRISTANIŠČU

Včeraj so bile v pristanišču naslednje ladje: E. Rocco (it.), Piero (it.), Enri (it.), Città di Catania (it.), **Zagreb (jug.)**, Messapia (it.), Ardahan (tur.), Barletta (it.), Punta Mesco (it.), Cannaregio (it.), Ocean Dinny (am.), **Romanija (jug.)**, Lovdal (nor.), Exilion (am.), Rosalind (pan.), Campidoglio (it.), Crea (it.), Aurelia (it.), **Gorenjska (jug.)**, Città di Siracusa (it.), M. Pompei (it.), E. Primo (it.), G. Bottiglieri (it.), Pomezia (it.), Mongiola (it.).

Odplule bodo: G. Bottiglieri, Barletta, Messapia, Campidoglio, Mongiola.

Priplule bodo: Ušče, Aeneas Elia B. Koratia, Homeric.

VREME VČERAJ

Najvišja temperatura 7.3, najnižja 1.7, ob 17. uri 6.4, zračni tlak 1015.9 stanoviten, veter severovzhodnik, vlaga 46 odstotkov, nebo 2 desetini oblačno, morje lahno razgibano, temperatura morja 8.9.

NOČNA SLUŽBA LEKARN

Benussi, Ul. Cavana 11; Rdeči križ, Ul. Settefontane 39; Picciola, Ul. Oriani 2; Pizzul Cignola, Korzo Italija 14; Ravasini, Trg Libertà 6; Alla Salute, Ul. Giulia 1; Vernari, Trg Valmaura 10.

GLEDALIŠČA

SNG

Jutri: ob 20.30 «3+1» na Opčinah.

VERDI

Sobota: ob 20.30, Mozart: «Don Juan» za red A v parterju in na balkonih ter za red B na galerijah. Dirigira Molinari-Pradelli, v glavnih vlogah: Paolo Silveri, Ester Orell, Anna Maria Rovere, Ornella Rovero, Juan Oncina itd.

TEATRO NUOVO

Danes: ob 20.45: «Dežela počitnic», Ugo Betti.

KINO

Rossetti. 15.00 «Upor na Kain...», H. Bogart, V. Johnson.
Excelsior. 16.00: «Pokvečena roka», Van Johnson, G. De Haven.
Fenice. 15.30: «Brezskrbna leta» N. Taranto, A. Mangini.
Nazionale. 16.00: «Upor na bi...ku II». N. Brand, E. Meymaire.
Filodrammatico. 16.00: «Kocissin», R. Hudson, B. Rush.
Supercinema. 16.00: «Bil We... brat Indijancev», J. Chandler.
Arcobaleno. 15.30: «Pošast Ulice Morgue», mladini izpod 16 let prepovedano.
Astra Rojan. 16.00: «Dobrodošli k regimentu», J. Durante.
Capitol. 16.00: «Rdeča reka», J. Wayne, M. Clift.
Cristallo. 16.00: «Obleganje s...mih strelic», W. Holden, Parker.
Grattacielo. 16.00: «12 metrov ljubezni», L. Ball, D. Arnaz.
Alabarda. 15.30: «Sladka groza» J. Wyman.
Ariston. 16.00: «Potopljeno m...sto», R. Ryan.
Armonia. 15.00: «Brez matere» R. Widmark.
Aurora. 16.00: «Rdeče čepice» A. Ladd.
Garibaldi. 15.30: «Pustolovec z...tega mesta», W. Beery.
Ideale. 16.00: «Ubežnik z Gva...ne», P. Gay. Mladini izpod 16 let prepovedano.
Impero. 15.00: «Hiša Ricordi», G. Ferzetti.
Italia. 16.00: «Latinski zaljubljenci», L. Turner.
S. Marco. 16.00: «Ciganka», J. Mac Donald.
Kino ob morju. 16.00: «Bajna Indija».
Moderno. 16.00: «Sanjana zaročenka», D. Kerr.
Savona. 15.30: «Dolina Mavrov» J. Hawkins.
Viale. 16.00: «Šerif brez revolverja», W. Rogers.
Vittorio Veneto. 15.45: «Cesta» A. Quinn.
Azzurro. 16.00: «Plameni v Kalkuti», D. Darcel.
Belvedere. 16.00: «Alahovi vitezi», K. Grayson.
Marconi. 16.00: «Nori pevec», D. Martin.
Massimo. 16.00: «Očarljiva s... vražnica», S. Pampanini.
Novo cine. 16.00: «Pavla», L. Young.
Odeon. 16.00: «Kje je svoboda», Totò.
Radio. 16.00: «O' cangaceiro», A. Rushell.
Secolo. 16.30: «Ahilova peta», Tino Scotti.
Venezia. 15.30: «Potovanje bel...ca», J. Hall.
Sk... 18.00: «Francis na akademiji».
Kino na Opčinah. 18.00: «Konjeniki iz Dakote», R. Cameron.

RADIO

PETEK, 21. januarja

TRST I.

11.30 Lahka glasba; 12.00 Predavanje: Tehnične zanimivosti; 12.10 Za vsakogar nekaj; Glasba po željah; 14.15 Kulturni obzornik; 14.25 Veseli ritmi; Plesna glasba; 17.55 Rahmaninov: Koncert za klavir in orkestrom; 18.40 Ameriški zbori; 19.00 ... v svet: Sodobna Španija; Pestra glasba; 20.00 Sport; Lepe operne arije; 20.30 Tržaški kulturni razgledi; 20.45 Stavki iz znanih koncertov; 21.15 Predavanje: Kulturno sodelovanje med Slovenci in Italijani v preteklosti; 21.30 Lehar: «Luksemburški grof» - opereta; 22.20 Delius: Koncert za violino in orkester; 22.44 Fantazije na Chopinove Etude; 23.00 Uspavanke.

TRST II.

11.45 Komorna glasba; 13.25 Želeli ste; 14.45 O gospodarskih problemih predava prof. G. Ho...; 18.30 Pesmi brez besed; 19.00 Koncert kvinteta flavt; 21.05 Simfonični koncert, dirigira Paul Hindemith.

KOPER

254.6 m ali 1178 kc

Slovenska poročila: 6.30, 7.45, 13.30, 14.30, 19.30 in 23.30.
Hrvaška poročila: vsak dan ob 20.00.
Italijanska poročila: 6.15, 12.30, 17.00, 19.00 in 23.00.
Slovenski pregled tiska: vsak dan (razen nedelje in ponedeljka) ob 6.50.
Italijanski pregled tiska: vsak dan (razen nedelje in ponedeljka) ob 6.15.

6.40 Jutranja glasba; 7.00 Koledar - vremenska napoved; 7.05 Jutranja glasba; 7.30 Nasveti za gospodinje; 11.00 Koncert za ... še pionirje: Ivan pl. Zajc: Odlomki iz opere «Nikola Šubić Zrinjski»; 13.45 Glasba po željah; 14.36 Iz naših časopisov; Igrata kmečki oktet in kmečki trio; 15.00 Kulturno pismo; 15.10 50 minut z melodijami iz oper, filmov in revij; 16.00 Tečaj angleščine; 16.15 Za vsakogar nekaj; 17.06 Iz našega časopisja; 18.00 Iz delavskega sveta; Sport; 19.15 15 minut argentinskih tangov; 20.15 Maurice Ravel: «Le valse» - koreografska poema; 20.30 Jugoslovanske rodne pesmi in plesi.

SLOVENIJA

254,6 m ali 1178 kc

Poročila ob 5.00, 6.00, 7.00, 12.30, 15.00, 17.00, 19.00 in 22.00. 11.05 Glasbena medigra; Felix Mendelssohn - Bartholdy: Koncert za violino in orkester v e-molu; 12.15 Slovenske narodne pesmi; 13.00 Na straži: Znanost v službi kriminalistike; 13.15 Operni koncert; 14.20 Melodije za razvedrilo; 15.15 Lahka glasba; 15.30 Glasbeni razgledi; 15.45 ... kaj znanih opernih uvertur; Utrinki iz literature - Marino Moretti: Chez Maxime; 17.10 Mirjan Lipovšek: Druga suita za godalni orkester; Danilo Švara: Tretja simfonija; 18.10 Pojeski zbor «France Prešeren» iz Kranja; 18.45 15 minut z Avgustom Stankom.

TELEVIZIJA

17.30 Za otroke: Igre in ... «Hči Zelenega gusarja»; ... Dnevnik; 21.00 Ugo Betti: «... sanje».

Odgovorni urednik
STANISLAV RENKO
Tiska Tiskarski zavod ZTT - Trst

Potovalni in turistični urad
«ADRIA - EXPRES»
Ul. Cicerone št. 4 pritl.
Telefon 29243
prireja večdnevna ali tedenska zimovanja v gorskih krajih na primer na Pokljuki, v Kranjski gori, na Bledu, v Bohinju, Planici itd. po najugodnejših cenah. Razen tega preskrbi v najkrajšem času individualne in turistične vizume in tranzitne vizume ter prireja kolektivne izlete za tu in inozemstvo.

OB PETDESETLETNICI RUSKE REVOLUCIJE V JANUARJU 1905

Pred petdesetimi leti je proletariat zadal prvi udarec carskemu samodrštvu

Odlomki iz Leninovega članka, napisanega v časopisu „Rabočaja gazeta“ ob peti obletnici buržoazno demokratične revolucije pod naslovom „Nauki revolucije“

9. januarja 1905. Carska vojska streljа v delavce pred Zimskim dvorcem

Pet let je minilo, odkar je delavski razred Rusije v oktobru 1905 zadal prvi silovit udarec carskemu samodrštvu. V tistih velikih dneh je proletariat dvignil milijone delovnih ljudi v boj proti njihovim zatiralcem. V nekaj mesecih l. 1905 si je izbojeval izboljšanja, kakršna so delavci desetletja zaman pričakovali od «oblasti». Proletariat je vsemu ruskemu narodu priboril, četudi samo za kratko dobo, svobodo tiska, zborovanja, združevanja, kakor je Rusija še ni videla. Pometel je s potvorjeno Bulyginovo dumo, izsilil od carja manifest o konstituciji in enkrat za vselej onemogočil, da bi vladali Rusijo brez predstavniških ustanov.

Velike zmage proletariata pa so bile samo polovične zmage, ker carska oblast ni bila strmoglavljena. Decembrska vstaja se je končala s porazom in carsko samodrštvo je začelo jemati nazaj drugo za drugo pridobitve delavskega razreda, in sicer v isti meri, kakor je pojemal njegov pritisk, kakor je pojemal boj množic. Delavske stavke, kmečki in vojaški nemiri so bili leta 1906 znatno slabotnejši kakor leta 1905, vendar ne biti še vseeno zelo močni. Car je razgnal Prvo dumo, med katero se je spet začel razvijati boj ljudstva; ni si pa upal takoj spremeniti volilnega zakona. Leta 1907 je boj delavcev še bolj oslabel in car je razgnal Drugo dumo ter izvršil državni prevrat (3. junija 1907); prelomil je vse svoje slovesne obljube, da ne bo izdajal zakonov brez privoljenja dume, in je spremenil volilni zakon tako, da je večina v dumi vsekakor morala pripasti zemljiškim gospodom in kapitalistom, stranki črnosotencev in njihovim oprodam.

* * *

Tovarniški delavci, industrijski proletariat je bojeval s samodrštvom najodločnejši in najtrdovratnejši boj. Proletariat je začel revolucijo z devetim januarjem in množičnimi stavkami. Proletariat je izvedel boj do kraja, ko se je v decembru 1905 dvignil v oboroženo vstajo, v obrambo kmetov, ki so jih streljali, pretepali in trpinčili. Stevilo stavkajočih delavcev je leta 1905 znašalo okoli 3 *milijone* (z železničarji, poštnimi uslužbenci itd. gotovo do 4 milijone), leta 1906 milijon, l. 1907 pa tri četrt milijona. Tako silovite ga stavkovnega gibanja svet še ni videl. Ruski proletariat je pokazal, kakšne nenačete sile se skrivajo v delavskih množicah, kadar dozoreva resnično revolucionarna kriza. Z največjim stavkovnim valom na svetu leta 1905 pa še daleč niso bile izčrpane vse bojne sile proletariata. V moskovskem tovarniškem okrožju je bilo na primer 567.000 tovarniških delavcev in 540.000 stavkajočih, v peterburškem okrožju pa je bilo 300.000 tovarniških delavcev in milijon stavkajočih. To pomeni, da delavci moskovskega okrožja še daleč niso razvili take trdovratnosti v boju kakor peterburški delavci. V livonski guberniji (mesto Riga), pa je bilo na 50.000 delavcev okoli 250.000 stavkajočih, to se pravi, da je v letu 1905 vsak delavec stavkal povprečno nad petkrat. V vsej Rusiji sedaj nikakor ni manj kakor tri milijone tovarniških, rudarskih in železniških delavcev in to število z vsakim letom narašča; pri taki silovitosti gibanja, kakor je bila v Rigi leta 1905, bi lahko postavili armado *petnajst milijonov stavkajočih*.

Takega navala ne bi vzdržala nobena carska oblast. Vsakdo pa ve, da takšnega navala ni bilo mogoče sprožiti umetno, po želji socialistov ali naprednih delavcev. Takšen naval je mogoč le tedaj, kadar vso deželo zajema kriza, ogorčenje, revolucija. Da pripravimo tak naval, je treba pritegniti v boj najbolj zaostale sloje delavcev, je treba leta in leta voditi trdovratno, široko, neutrudno propagandistično, agitacijsko in organizacijsko delo, ustvarjati in krepiti vsakovrstne zveze in organizacije proletariata.

Po silovitosti boja je delavski razred Rusije stal pred vsemi ostalimi razredi ruskega naroda. Delavce usposabljajo na boj in silijo v boj sami pogoji njihovega življenja. Kapital zbira delavce v velikih množicah po velemestih, jih združuje, uči skupnih akcij. Delavci se na vsakem koraku srečavajo iz obličja v obličje s svojim glavnim sovražnikom — z razredom kapitalistov. V boju s tem sovražnikom postaja delavec *socialist*, prihaja do spoznanja, da je nujno potrebna popolna preureditev vse družbe, popolna odprava vsakršne bede in vsakršnega zatiranja. Ko delavci postanejo socialisti, se z vso neustrašenostjo bore proti vsemu, kar jim je v napoto, predvsem pa proti carski oblasti in fevdalcem — zemljiškim gospodom.

Tudi kmetje so šli med revolucijo v boj proti zemljiškim gospodom in proti vladi, vendar je bil njihov boj dokaj slabotnejši. Po podatkih, ki jih imamo, je od tovarniških delavcev sodelovala v revolucionarnem boju, v stavkah — večina (do tri petine), od kmetov pa nedvomno samo manjšina; gotovo ne več kot petina ali četrtina. Kmetje so se borili manj trdovratno, bolj razkropljeno, manj zavestno in so se pogosto že vedno zanašali na dobrotljivost carja-batjuške. V letih 1905 in 1906 so kmetje carja in zemljiške gospode pravzaprav samo nekoliko preplašili.

* * *

V revoluciji je sodelovala tudi liberalna buržoazija, to se pravi, liberalni zemljiški gospodje, tovarnarji, advokati, profesorji itd. Ti tvorijo stranko «ljudske svobode» «konstitucionalni demokrati, k. d., kadeti». Ti so ljudstvu mnogo obljubljali in v svojih časopisih mnogo kričali o svobodi. Imeli so večino poslancev v Prvi in Drugi dumi. Obetali so, da bodo na «miren način» dosegli svobodo, in so obsojali revolucionarni boj delavcev in kmetov. Kmetje in mnogi izmed kmečkih poslancev («trudovikov») so verjeli tem obljubam in so šli pokorno in poslušno za liberalci ter se ob revolucionarnem boju proletariata držali ob strani. To je bila med revolucijo največja napaka kmetov (in mnogih meščanov). Liberalci so z eno roko — pa še to zelo zelo redkokdaj — podpirali boj za svobodo, drugo roko pa so vedno ponujali carju, obljubljajoč mu, da bodo očuvali in utrdili njegovo oblast, pobotali kmete z zemljiškimi gospodi, «nemirne» delavce pa «umirili».

Ko je revolucija prišla do odločilnega boja s carjem, do decembrske vstaje 1905, so vsi liberalci po vrsti podlo iz-

(Nadaljevanje na 4. strani)

10 TISOČ ELEKTRONK NASPROTI 10 MILIJARDAM MOŽGANSKIH CELIC

Roboti „vidijo“, „duhajo“ in „pomnijo“ ne morejo pa samostojno „ustvarjati“

Za poganjanje «umetnih možganov», ki bi se kolikor toliko približali človeškim možganom, bi bila potrebna pogonska sila niagarskih slapov, za njihovo hlajenje pa vsa voda veletoka Niagare

V zadnjem času se mnogo govori in piše o elektronskih možganih in raznih drugih robotih. Elektronski računski stroj «Eniac» na pr. v nekaj minutah izračuna najbolj zapletene račune, za katere bi bilo dobremu matematiku potrebno nekaj let. Poleg tega bi človek pri računanju lahko tudi pogrešil, stroj pa računa brez napake. «Zefir» zna cel Websterjev slovar od 60 tisoč besed «na pamet». Sedaj izdelujejo robote, ki bodo znali cele enciklopedije «na pamet». Elektronski roboti vodijo brez napake letala, izstrelke itd. Oni zamenjujejo v tovarni človeka in vršijo zelo kompliciirana dela. In tako se iz dneva v dan množijo vesti o gradnji čedalje bolj izpopolnjenih elektronskih robotov in o njihovi čedalje večji in plodnejši uporabi. Začenja se govoriti o dobi robotov.

Vsakomur so očitne izredne lastnosti elektronskih strojev: delajo bolj naglo in bolj točno od človeka. Vsako delo opravijo brez napake. Toda vse dokler so ti roboti delali samo dela, ki jih opravljajo stroji, se za to ljudje niso vznemirjali. Toda novi elektronski roboti dobivajo tudi neke «psihične» lastnosti, ki so doslej pripadale samo človeku. Roboti dobivajo «čute». S svojimi elektronskimi očmi — «vidijo», «slišijo», «duhajo» in podobno. Se večje iznenadenje izzivajo elektronske naprave, ki si «zapomnijo», ki dajejo logične odgovore, ki torej «mislijo». To pomeni, da začenjajo prodirati v področje, ki ga je doslej imel edinole človek. Ljudje se tolažijo z dejstvom, da robot dela in računa bolje od njega, hkrati pa so zaskrbljeni zaradi dejstva, da tudi stroj začenja «čutiti». Ljudje začenjajo občutiti rivaliteto elektronskih strojev in se podzavestno veselijo vsaki zmagi «navadnih» človeških možganov nad temi stroji.

Odraz te rivalitete je na pr. vest, ki je bila objavljena pod velikim naslovom pred nekaj leti, in sicer da je neki japonski matematik z računalom na kroglice premagal mehanični računski stroj. V času druge svetovne vojne je bilo potrebno dolgo časa, da so učitelji pripravili zavezniške pilote do tega, da bolj verujejo kompliciranim in preciznim navigatorskim napravam, kakor pa svojim čutom. Kot bi se bila rodila neka podzavestna reakcija proti temu prodiranju popolnejših strojev, v območje človeških sil. Ko je «Unijac» že po nekaj minutah prikazal rezutate zadnjih volitev v ZDA, jim strokovnjaki niso hoteli verjeti; po kontroli, ki se je vršila nekaj dni, pa so vendarle morali priznati, da je bil rezultat povsem točen.

Ali predstavljajo stroji, ki mislijo, ki si zapomnijo, ki čutijo, zares nevarnost?

Človeški možgani delajo z električno energijo desetinke volta, sestavljeni pa so od kakih 10 milijard možganskih celic «Eniac» pa ima «samo» 10.000 elektronskih žarnic, in če bi jih imel 10 milijard, bi potreboval električno energijo hidrocentrale, ki bi jo poganjala voda Niagare in vsa voda Niagare bi ne bila dovolj za hlajenje aparata.

Vsaka možganska celica ima dve nežni živčni koreninici, ki se lahko pripajajo na korenine sosednih celic. Tako se lahko ustvarijo vezi vzdolž in počez. Možgani zato v desetinki sekunde lahko ustvarijo tisoče kombinacij in vsaka od teh predstavlja spomin, idejo itd.

V tako majhnem prostoru je prostora za milijone občutij, idej, pojmov. Take učinkovitosti ne bo dosegel noben elektronski stroj, ki bi potreboval tako malo prostora in ki bi trošil tako malo energije.

Ce cloveku pokažete leseno kocko, vam bo «brez razmišljanja» rekel, da je to kocka, pa četudi ne pozna njenih formul, njene veličine, odnos robov in ploskev, itd. To bo rekel celo vsak otrok. Stroj ne more «dojeti» niti ene oblike, če mu ne predložite točke za točko ali če mu ne date podatkov za njegovo formulo. Vi boste svoje znance takoj spoznali na ulici, tudi če jih gledate od zadaj, v plašču ali brez njega, pa tudi če jih več let niste videli, in so se oni mnogo spremenili. Stroj loči posameznika od posameznika po velikanskem številu podatkov: po višini, teži, barvi las, dolžini rok in podobno. Ce se je določena oseba zredila komaj za nekaj gramov, ta podatek že ne ustreza več in moti klasifikacijo stroja, ki ne more na pr. potegniti kartona te osebe.

Kje pa je psihološko opažanje, intuicija, kje so podobni procesi, ki so zares zapleteni tudi za ljudske možgane? Cloveku ni potrebno, da ure in ure primerja eno posameznost z drugo, na pr. intonacijo glasu, kremženje, gibe, izraz oči itd. pa da sklepa, če se sogovornik obnaša nasproti nam prijateljsko ali sovražno. Mi se tega zavedamo v trenutku če smo na našega sogovornika le «mimogrede» pogledali. Stroj pa bi bil moral iti po poti, ki smo jo ravno kar naznačili.

Kakšen šele bi moral biti stroj, ki bi imel tak spomin, kot ga ima povprečen človek? Kajti «kartoteka» možganov ne obstaja samo v posameznih pojmih, ampak tudi v celi vrsti asociacij za vsak posamezen pojem. In prav zveza med idejami omogoča ustvarjanje zaključkov in zakonov. To je vprav proces ustvarjalnega «mišljenja». Pri Newtonu je padec jabolka izzval asociacije: padec — teža — gravitacijska sila — gibanje planeta. S pomočjo raznih asociacij so bili odkriti vsi prirodni zakoni. Ustvarjalno mišljenje izvaja, povezuje, razčlenjuje in ureja ideje. Stroj pa kljub temu, da ima tisoče žarnic, kljub temu, da ne more pogrešiti, kljub temu, da ima prednost pred človekom glede točnosti in brzine ,ne more ustvariti nobene ideje.

Na kratko, vsak tak stroj se gradi za določen namen. Od razporeda njegovih elektronk in zvez med njimi je odvisno tudi njegovo delovanje. Delo stroja je odvisno od vloge, ki mu jo je človek odločil. Če sestavite stroj za računanje, bo on to delal s fantastično brzino in brez napake in vam bo prihranil dragocen čas. Ako ga sestavite za to, da si kaj «zapomni», si bo zapomnil cele leksikone in kartoteke, toda razen vnaprej določene naloge vam ne bo mogel nuditi ničesar. Nikoli ne bo mogel neodvisno in povsem svobodno misliti in ustvarjati ideje. To ustvarjalno področje je vedno domena samo človeških možganov. Mehanične procese bodo ti avtomati izvrševali bolje in hitreje od človeka, tako pri navadnem, ročnem delu, kakor tudi v duhovnem delu. Toda nič več. Kajti roboti imajo končno le deset tisoč elektronk, navaden črv pa ima v svojih možganih več živčnih celic kot tak stroj.

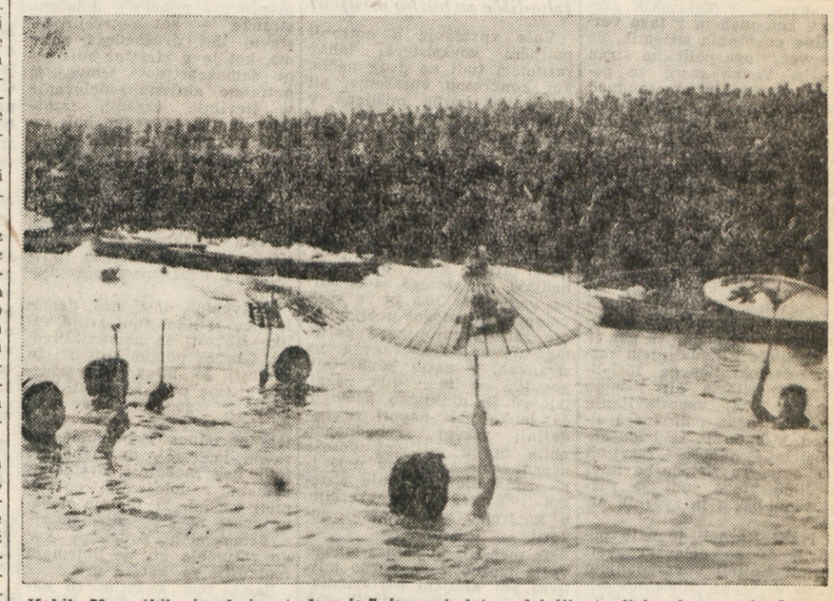

Kakih 50 moških, žensk in otrok se je 7. januarja letos udeležilo tradicionalnega «zimskega plavanja» v ledenomrzlih vodah Arakavskega prekopa v Tokiju. Prizor je privabil veliko množico radovednežev

MNENJA O BODOČI DEŽELNI AVTONOMIJI

Gospodarska obnova Trsta je najbolj pereče vprašanje

Prof. C. Schiffrer predlaga za Trst posebno avtonomijo, ločeno od Goriške in Furlanije

Zadnje čase se vodi živahna polemika glede avtonomije, ki naj bi jo priznali deželi Friuli — Venezia Giulia, in glede vprašanja: kakšen obseg naj bi ta avtonomija imela, ali naj bi vanjo vključili tudi Tržaško ozemlje ali ne in tako dalje. Med najodločnejše zagovornike, da se tako izrazimo, «integralne» avtonomije sodi profesor Diego De Castro, ki zagovarja avtonomno deželo Friuli — Venezia Giulia s Trstom in njegovim ozemljem in podpira to svojo zamisel z izključno političnimi razlogi. V zvezi s to polemiko o avtonomiji prinašamo v prevodu članek, ki ga je prof. Carlo Schiffrer napisal za zadnjo številko revije «Trieste»

* * *

«Prvi odgovor na zastavljena mi vprašanja je, da se mi v sedanjem političnem položaju ne zdi niti primerno niti mogoče ustvariti deželo s posebnim statutom Friuli — Venezia Giulia, ki jo predvideva naša ustava, in to zaradi vrste razlogov zemljepisnega, pravnega, političnega in praktičnega značaja.

Trst bi mogel res postati zemljepisno upravno središče pokrajine, ki bi se raztezala od Karnskih Alp do Pulja, v kateri bi imeli neko določeno ravnotežje med poljedelsko, gorsko, pomorsko in industrijsko dejavnostjo, in že s tem ravnotežjem med odnosnimi vprašanji in koristmi avtonomne uprave in zakonodaje. Toda ne zdi se mi mogoče prenesti upravno središče Furlanije na skrajno periferijo, v to, kar zemljepisci že imenujejo tržaško «slepo črevo», ali pa da bi prenesli upravno središče tržaških poslov — poslov zelo velikega obsega! — v Videm ali v kakšno drugo furlansko mesto.

Poleg vsega pa so vprašanja, ki jih mora Trst reševati, povsem drugačna od vprašanj, ki jih mora reševati Furlanija. Avtonomna krajevna zakonodaja in uprava Furlanije se bo morala pečati z gorskimi ureditvami, melioracijami in namakanjem; mi nimamo gozdov, nimamo vode in smo skoraj brez obdelovalne zemlje. Kakšne izkušnje bi mogli posredovati mi Tržačani Furlanom in obratno v skupnih deželnih organih (svetu in odboru)? Izgubljali bi čas, zdaj mi, zdaj oni, brez haska; nazadnje pa bi se sprli. Tako je bolje, da vsak brat upravlja hišo za svoj račun, in ne bo ne prepirov, niti zdrah med svakinjami!

Kakor je razvidno, se te misli ne ozirajo na pravno dejstvo, da je položaj Furlanije in Trsta različen s stališča mednarodnega prava.

In tu je treba omeniti, da je sedanji komisariat, v določenem smislu že avtonomna uprava in bo ostal tak dokler bomo imeli poseben proračun za ozemlje, in dokler bo obstajala zakonodajna oblast, ki se danes sicer praktično omejuje na sprejemanje, ki pa dopušča v teoriji — neko posebno zakonodajo.

Gre pa gotovo za prehodno birokratično upravo, brez tistega predstavniškega značaja, ki ga zahteva duh časa; vsekakor pa sem mnenja, da je v pravkar začrtanih mejah mogoče pristopiti k podrobnejšemu proučevanju vprašanja.

Toda obe temeljni vprašanji Trsta — narodnostno ali jezikovno kulturno ali «manjšinsko», in gospodarsko — ne spadata po mojem mnenju v delokrog, lasten deželnim avtonomijam. Prvo, narodnostno, ker je bilo, vsaj potencialno, rešeno z londonskim sporazumom, medtem ko bi praktično uveljavljanje sporazuma v sedanji fazi, ko še delujejo strasti in mržnje, moglo naleteti raje na ovire kakor na olajšanje, spričo neposrednega vmešanja neposredno angažiranih političnih sil.

Drugo, gospodarsko, je osnovno vprašanje, ki ga je treba rešiti v Trstu: gre dejansko za to, da se tu obnovi zdravo, ne zajedalsko in ne na darilih in milostih sloneče gospodarstvo, in z njim tržišče normalnega dela za krajevno prebivalstvo. In tudi to delo presega delokrog, lasten deželnim avtonomijam, kajti mnogi problemi tržaškega gospodarstva so vezani na odnose z drugimi državami in se tako vključujejo v neposredno vladno območje. Odločilen prispevek k rešitvi teh problemov bi mogel prej doprinesti neki «možganski trust» kakor neki deželni organ avtonomne uprave.

V zaključku (in ne glede na moje osebne simpatije do demokratičnih oblik avtonomne krajevne uprave) se mi zdi, da je danes najbolj pereče vprašanje pripraviti večleten načrt gospodarske obnove, in k temu cilju morajo težiti najboljše krajevne moči, zlasti one, ki se zavzemajo za najglobljo socialna vprašanja. *Toda te moči — ki v mestu obstajajo — je treba s pristojnega mesta poklicati* in vključiti v kvalificiran, čeprav začasen organ.

In ko bodo tako z gospodarskimi temelji obnovljeni krajevni davčni viri in obnovljena možnost za resnično avtonomne krajevne proračune, ne da bi potrebovali državnih dopolnitev, bo s tem hkrati rešeno tudi vprašanje njihove demokratične uprave, bodisi v občinah bodisi v «deželi» s središčem v Trstu».

3,5 milijarde lir bo stal film „Vojna in mir“

Po zamisli režiserja Camerinija bo film dramatična slika življenja v miru in strašna slika vojne in njenih posledic

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, januar — *Redki v Beogradu, v glavnem predstavniki zveznih in republiških najvišjih organov in ustanov, javnega in kulturnega življenja, člani diplomatskega zbora, predstavniki tiska, so pred dnevi imeli priložnost videti originalne posnetke filmov «Odiseja», «Neapeljsko zlato» in «Ulico» italijanskega filmskega podjetja Ponti-De Laurentiis. Tri zaporedne večere je izbrano občinstvo v kino dvorani «Jadran» z aplavzom nagradilo uspeh italijanske kinematografije. Kritiki so zelo pohvalno ocenili vse tri filme, zlasti «Odiseja» in «Ulico». Predvajanje filmov, ki jih je «Ponti-De Laurentiis» dalo na razpolago filmskemu podjetju «Avala», je prvi znak bodočega sodelovanja med italijanskim in jugoslovanskim filmskim podjetjem, ki bosta, v kolikor ne nastopijo nepredvidene težave, skupno snemali velik mednarodni film «Vojna in mir».*

Kdo bo prvi na platnu ostvaril veliko delo nesmrtnega Tolstoja in s kakšnim uspehom? O tem vprašanju se zadnje dni mnogo razpravlja v kinematografskih krogih, zlasti odkar so se hkrati znašli v Beogradu zastopniki italijanskega podjetja «Ponti-De Laurentiis» in ameriške filmske družbe Michael Todd, z namenom, da uresničijo to zamisel. Kdo bo zmagal v tem tekmovanju? Kdo bo odstopil? Kako se bo to tekmovanje končalo. S kompromisom, z dvema filmoma?

Na ta vprašanja je trenutno težko odgovoriti, ker sta zaenkrat obe strani trdno odločeni snemati. To je izjavil Michael Todd, ki je bil pred dnevi ponovno v Beogradu. To mi je rekel tudi Luigi De Laurentiis pred odhodom iz Beograda. Kdaj se bo pričelo snemanje filma, ki bo po besedah De Laurentiisa stal okrog 3,5 milijarde lir, oziroma 5 milijonov dolarjev, je odvisno od uspeha pogajanj Dina De Laurentiisa z ameriškimi igralci in režiserji, ki bi sodelovali v filmu, in od snežnih razmer v Jugoslaviji.

Film «Vojna in mir» bi moral biti po zamisli avtorjev dramatična slika življenja v miru z vsemi njegovimi iluzijami, upanji, hotenjem in strašna slika vojne in njenih posledic, glasnik volje in želja narodov po miru med narodi. Torej film, ki bi v današnjem mednarodnem položaju prispeval k miru.

«Kako to, da ste se odločili za snemanje filma v Jugoslaviji», sem vprašal Luigija De Laurentiisa.

«Za snemanje zunanjih prizorov filma — je dejal De Laurentiis — je neobhodno potreben nordijski ambient in zadostno število dobro izvežbane pehote in konjenice. Vsega tega nismo mogli najti v Italiji. Ko smo proučili objektivne možnosti raznih držav, smo se odločili za Jugoslavijo. Danes upamo ne le, da bomo snemali v Jugoslaviji, temveč z Jugoslavijo, t. j. s sodelovanjem in udeležbo Jugoslovanov», je poudaril De Laurentiis.

Perspektive sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo so po besedah De Laurentiisa, odlične. Potrebni sta le obojestranska dobra volja in čas za sklenitev dokončnega sporazuma o koprodukciji. Medtem pa je zelo zaželena in koristna privatna iniciativa, kot n. pr. med podjetjema Ponti-De Laurentiis in Avalofilmom, da bi se videle konkretne možnosti sodelovanja na umetniškem, tehničnem, finančnem in komercialnem področju.

Pri realizaciji filma, ki bo sneman po scenariju, ki je rezultat triletnega študija in dela, bodo upoštevali vse dognane in pridobljene tehnične in umetniške izkušnje.

«Skušali bomo — je poudaril Luigi De Laurentiis — spoštovati ameriške formule, kar se tiče izkušenj velikega filma, toda v prvi vrsti se bomo trudili vnesti v film duha, okus, miselnost in občutljivost nas Evropejcev, kar je toliko bolj potrebno, ko gre za film «Vojna in mir», ki ne bo samo film velikih gibanj in akcij, temveč film poln ideoloških in duhovnih pomembnosti. Torej — je ugotovil De Laurentiis — ameriški film po obliki, toda evropski in zelo blizu Tolstoju v duhovnem bistvu.»

Ko sem ob koncu razgovora vprašal De Laurentiisa, kako so bili on in ostali predstavniki podjetja sprejeti v Beogradu, je živahno odgovoril:

«V Beogradu so nas sprejeli tako toplo in prisrčno, da smo bili presenečeni. V imenu podjetja «Ponti-De Laurentiis» se iskreno zahvaljujem predstavnikom jugoslovanske vlade, tiska, umetniške, kinematografske in kulturne javnosti za sprejem, ki ga ne bomo pozabili.»

B. Božič

PRISPEVEK K RAZPRAVI O BODOČI AVTONOMIJI

Avtonomija na Južnem Tirolskem

3.

34. člen

Predsednik deželnega odbora zastopa deželo.

Udeležuje se sej ministrskega sveta kadar se razpravlja o vprašanjih, ki posebno zadevajo deželo.

35. člen

Predsednik deželnega odbora vodi upravne funkcije, ki jih država prepušča deželi in se ravnà po vladnih navodilih.

36. člen

Predsednik deželnega odbora določa razdelitev poslov med poedine prisednike, z lastnim odlokom, ki ga objavi v deželnem biltenu.

37. člen

Predsednik deželnega odbora izdaja z lastnim odlokom pravilnike, ki jih je odbor sprejel.

38. člen

Deželni odbor je izvršni organ dežele. V njegovo pristojnost spada:

1. sprejemanje pravilnikov za izvrševanje zakonov, ki jih odobri deželni svet;
2. upravna dejavnost v zvezi s posli v deželnem obsegu;
3. uprava deželne imovine, kakor tudi nadzorstvo nad upravljanjem — po posebnih podjetjih — deželnih javnih služnosti industrijskega in trgovskega značaja;
4. ostale pristojnosti, ki mu jih prepušča ta zakon ali druge določbe;
5. sprejemanje, v primeru nujnosti, ukrepov, ki spadajo v pristojnost sveta in ki jih je treba predložiti svetu v odobritev na njegovi prvi naslednji seji.

39 član

Z deželnim odborom se je treba posvetovati kadar gre za vzpostavitev in ureditev nacionalnih prometnih in prevozniških služnosti, ki zlasti zadevajo deželo.

40. člen

Deželni svet more pooblastiti deželni odbor, da obravnava in vrši posle, ki spadajo v pristojnost sveta, izvzemši izdajanje zakonskih predpisov.

POKRAJINSKI ORGANI

II. poglavje

41. člen

Organi pokrajine so: pokrajinski svet, pokrajinski odbor in njegov predsednik.

42. člen

Vsak pokrajinski svet sestavljajo člani deželnega sveta, ki so izvoljeni v odnosni pokrajini za dobo 4 let in izvoli iz svoje srede predsednika, podpredsednika in tajnike.

V primeru ostavke ali smrti predsednika, pokrajinski svet izvoli novega predsednika na svoji prvi naslednji seji

Podpredsednik pomaga predsedniku in ga nadomešča v primeru njegove odsotnosti ali zadržanosti.

43. člen

Glede pokrajinskih svetov se uporabljajo, če združljive, določbe 21., 23., 25., 27. in 28. člena.

V prvih dveh letih poslovanja bocenskega pokrajinskega sveta, se izvoli predsednik izmed svetnikov, ki pripadajo nemški jezikovni skupini, podpredsednik pa izmed svetnikov, ki pripadajo italijanski jezikovni skupini; v drugih dveh letih se izvoli predsednik izmed svetnikov, ki pripadajo italijanski jezikovni skupini, podpredsednik pa izmed onih, ki pripadajo nemški jezikovni skupini.

Glede bocenske pokrajine se mora sestav komisije, ki je predvidena v 27. členu, prilagoditi razmerju jezikovnih skupin, ki sestavljajo prebivalstvo pokrajine.

45., 46., 47. in 48. člen vsebujejo določbe, ki veljajo mutatis mutandis, za predsednika deželnega odbora in za pristojnosti deželnega odbora, z dodatkom, da pokrajinski odbor nadzoruje in ščiti občinske uprave, skrbstvene in dobrodelne ustanove, konzorcije in druge krajevne ustanove in zavode, in da spadajo v področje tega sveta tudi druge pristojnosti ki jih pokrajini nalaga ta statut ali drugi zakoni republike ali dežele.

TRETJI DEL

Odobritev, razglas in objava deželnih in pokrajinskih zakonov in pravdnikov

49. člen

Zakonski osnutki, ki jih odobri deželni svet, ali pokrajinski svet, se sporoče vladnemu komisarju in se razglase v roku 30 dni po sporočilu, razen če jih vlada na vrne deželnemu odnosno pokrajinskemu svetu s pripombo, da presegajo ustrezno pristojnost, ali da nasprotujejo državnim interesom, ali onim ene izmed obeh pokrajin dežele.

Ce jih deželni ali pokrajinski svet ponovno odobri z absolutno večino svojih članov, so razglešeni, če vlada v roku petnajstih dni po sporočilu ne načne vprašanja njihove zakonitosti pred ustavnim razsodiščem, ali njihove pristojnosti, zaradi nasprotujočih si interesov, pred parlamentom. V primeru dvoma odloči razsodišče ćigava je pristojnost.

Ce deželni ali pokrajinski svet izjavita z absolutno večino svojih članov, da ima neki zakon značaj nujnosti, razglasitev in začetek veljavnosti — če se vlada strinja — nista podvržena spoštovanju omenjenih rokov.

Deželne in pokrajinske zakone razglašata predsednik deželnega sveta, odnosno predsednik pokrajinskega sveta, vidira pa jih vladni komisar dežele.

50. člen

Deželni in pokrajinski zakoni ter deželni in pokrajinski pravilniki so objavljeni v Uradnem biltenu dežele v italijanskem in nemškem tekstu in stopijo v veljavo 15. dan, ki sledi njihovi objavi, razen, če zakon ne določa drugaće.

V primeru dvomov se tolmačenje predpisov opira na italijanski tekst. En izvod Uradnega biltena se dostavi vladnemu komisarju.

51. člen

V Uradnem biltenu dežele se objavijo v nemškem jeziku tudi zakoni in odloki republike, ki zadevajo deželo, kar pa ne vpliva na njihovo veljavnost.

52. člen

Zakoni, ki jih odobrita deželni in pokrajinski svet, in pravilniki, ki jih izdata deželni in pokrajinski odbor, morajo biti objavljeni, zaradi vednosti, v posebni sekciji Uradnega lista republike.

(Nadaljevanje sledi)

ODGOVORI E. KARDELJA ANSI

(Nadaljevanje s 1. strani)

največ vprašanj, ki se tičejo vsakdanjega življenja in ki spadajo v okvir proizvajalnih sil. Vse to, se razume, v okviru gospodarskega načrta, ki ga izdelajo osrednji organi. Družbeni načrt ni direktiva, temveč instrument, ki nakazuje in zagotavlja odgovarjajoče gospodarske proporce in torej omogoča precejšnjo svobodo brez nevarnosti neravnotežja. Osrednjim družbenim ustanovam se torej poverja vedno manjše število funkcij, pravzaprav samo one, ki so po naravi stvari skupne.

Druga linija delavnosti delavskih svetov je v demokratičnem združenju od spodaj navzgor v raznih panogah družbenega življenja in po potrebah raznih panog, raznih organizacij in ustanov. Delavski sveti združujejo tudi podjetja raznih panog za skupno reševanje skupnih vprašanj.

Isti proces se razvija tudi na področju socialne in skrbstvene politike, na prosvetnem področju itd. Ta združenja prevzemajo postopoma funkcije, ki so bile doslej v izključni pristojnosti državnega aparata. V delavskih svetih, v komunah in v tako vertikalno povezanih sistemih, ne igra več vloge politična stran partije. Vedno manj se postavlja vprašanje odnosov med posamezniki in vedno bolj prevladuje vprašanje skupnih odnosov posameznikov do stvari. Posamezniki lahko rešujejo v svojih skupnih in osebnih interesih vprašanja, ne da bi jim bila potrebna politična stranka. Posamezni državljani sodelujejo v javnem življeju brez posredovalcev, kajti individualni in kolektivni interes sta vedno med seboj odvisna. To je torej tisto, kar mi imenujemo neposredno demokracijo. Za nas je to izhodišče v nadaljnjem razvoju demokratičnega socialističnega sistema ali točneje izhodišče za vzpostavljanje demokratičnega političnega sistema, v katerem se bodo socialistični odnosi razvijali brez ovir. Ta sistem bo imel odločilno vlogo tudi za razvoj republiških in zveznih organov.»

Edvard Kardelj je nato poudaril, da so delavski sveti «postali činitelj v vsakdanjem življenju, ki ga nihče ne misli več odstraniti ali oslabiti» in nadaljeval:

Rezultati

«Kar se tiče komun in vertikalno povezanih organizmov smo šele v začetku njihovega razvoja. Ta razvoj našega političnega sistema nam je omogočil doseči dvoje rezultatov:

1. Birokratizmu je bila odvzeta njegova najpomembnejša gospodarska osnova. Ne more se pojaviti več s pomočjo državnega upravnega aparata, kajti danes so funkcije tega aparata omejene na to, kar je v najožjem in najtočnejšem smislu besede «državno» — to je na varovanje reda brez vmešavanja v gospodarsko in družbeno življenje, ki se razvija na osnovi podružbljenih proizvajalnih sredstev. Če se ostanki birokratizma še pojavljajo, gre predvsem za posledico, ki se odraža v «mladosti» organizma, v nezadostni razvitosti zavesti delavskih množic, v pomanjkanju izkušenj organov samoupravljanja in v specifičnih notranjih političnih odnosih, ki so v veliki meri posledica nepretrganega mednarodnega pritiska, deloma pa tudi posledica še obstoječih notranjih protislovij, ki postajajo pomembnejša prav v luči tega mednarodnega pritiska.

2. V formuli neposredne demokracije smo našli politično formulo, po kateri odpade vsaka diskusija o «enostrankarskem» ali «večstrankarskem» sistemu, kajti v mehanizmu neposredne demokracije se bo lahko borba mnenj razvijala na mnogo širši osnovi kot v katerem koli «strankarskem» sistemu.

V tem smislu je poskus ustanavljanja kakšne nove stranke z etiketo socializma — tudi če bi imeli ustanovitelji zares socialistične namene — objektivno ne pomeni drugega kot obliko, v kateri se ostanki birokratizma, ki se nočejo odpovedati političnemu naporu, upirajo razvoju samoupravljanja proizvajalcev ki je osnova socialistične demokracije. Sesti kongres ZKJ je postavil kot osnovo zavestne socialistične akcije v naši deželi «kurz» k neposredni demokraciji kot obliki odmiranja državnih funkcij in s tem tudi vsakega političnega monopola. Tendenca da se v Jugoslaviji ustanovijo nove stranke torej ni nič drugega kot odpor proti tej protibirokratični orientaciji, pa tudi poskus novega uveljavljanja birokratizma v obliki obnavljanja političnega monopola oseb, ki so se (pa naj gre za ostanke stare Jugoslavije ali povojnega državnega birokratizma) začele pritoževati, ker nimajo več oblasti, ki so jo uživale poprej in ker nimajo niti perspektive, da jo bodo ponovno dobile.

Paradoksalno protislovje med notranjo stvarnostjo in odmevom v svetu je v tem, da se takšna docela protidemokratična in reakcionarna akcija pojavlja v obliki zaščite birokratizma. Ta akcija je preračunana tako, da bodo nepoučene osebe razumele, da gre za borbo proti demokraciji, medtem ko gre samo za negacijo protidemokratičnih oblik in za borbo za nove formule socialistične demokracije.

Izhodišče za borbo mišljenj

Vaše vprašanje o notranji politični koeksistenci lahko razumem tudi na drug način, kot konkretno vprašanje, ali so oblike borbe mišljene v naši vsakdanji politični praksi lahko vedno svobodnejše. Odgovorim lahko seveda pritrdilno, vendar je treba pri obravnanju tega vprašanja upoštevati konkretna dejstva. Ena stvar je smer razvoja demokratičnega mehanizma, v katerem se vodi ta borba mišljenj, druga stvar pa je izhodišče, iz katerega se ta borba vodi. Ker nas bi iz vseh omenjenih razlogov uveljavljenje zahodnoevropskega parlamentarizma, zasnovanega na strankah, v naših konkretnih pogojih ne le vodilo nazaj, temveč je praktično nemogoče, lahko naši napori za nadaljnji razvoj svobodnejših oblik borbe mišljenj doseže uspeh samo v okviru dosledne nadaljnje izgradnje sistema neposredne demokracije, o katerem sem poprej govoril.

Ta mehanizem odpira mnogo večje možnosti za borbo mišljenj kot klasični parlamentarizem. V mnogih pogledih smo mi že danes, čeprav smo pri prvih korakih izgradnje tega mehanizma, šli že mnogo dalje od zahodnoevropskega parlamentarizma. Tu mislim predvsem na gospodarsko življenje družbe, na katero vplivajo naši državljani v mnogo večji in bolj neposredni meri kot v kateri koli zahodnoevropski deželi.

Drugo vprašanje je izhodišče za borbo mišljenj. To igra že v naših dneh znatno vlogo iz čisto praktičnih razlogov. V gospodarskem razvoju dežele, oziroma v spreminjanju gospodarsko-socialnega ustroja, še nismo dosegli onih rezultatov, ki bi zagotovili zadostno stabilnost demokratičnega socialističnega mehanizma, zlasti če upoštevamo stalne poskuse tujega vmešavanja v notranje zadeve Jugoslavije. Prav zaradi tega je naša družbena ureditev, ki teži k razvoju mehanizma neposredne demokracije, zaščitena z zakoni, ki v določenem smislu še nosijo pečat revolucionarnega reševanja problemov. Vendar ta pečat čedalje bolj izginja iz naše zakonodaje — toda v enem vprašanju je še vedno močan in neizbežen. Če je namreč naša ustava glede borbe mišljenj znotraj mehanizma neposredne demokracije liberalna, je nepopustljiva do vseh poskusov usmerjanja notranjega razvoja v državni birokratski despotizem ali v uveljavljanje tako imenovanega večstrankarskega sistema, ki v naših pogojih ne more pomeniti ničesar drugega kot zbiranje ostankov stare družbe ali dviganje glave državnega birokratizma.

Z drugimi besedami, politični poskusi, ki imajo svoje izhodišče v dveh omenjenih protirevolucionarnih tendencah — posebno če jim pomoč iz tujine služi kot sredstvo notranje politične borbe se pri nas dejansko pobijajo z upravnimi sredstvi. Demokratične pravice ustavne ureditve so torej omejene prav zato, ker se mora socialistična demokracija braniti pred protidemokratičnimi in protisocialističnimi akcijami, zavestnimi ali nezavestnimi, če noče biti poražena. Nadaljnja stabilizacija socializma bo seveda to omilila, toda nedvomno ostaja dejstvo da mora vsakdo, ki v svoji notranji politični borbi zavestno ali nezavestno jemlje za izhodišče eno teh dveh tendenc, dejansko doseči protidemokratičen in protisocialističen rezultat. Mi pa nikakor ne želimo v imenu liberalne fraze dopustiti ogrožanje stvari demokracije in socializma.

Z vsakim nadaljnjim korakom v razvoju mehanizma neposredne demokracije bodo te tendence z zgodovinskega stališča postajale vedno bolj nenormalne. S tem nočem trditi, da v sistemu neposredne demokracije načelno izključujemo politično združevanje oseb na osnovi stališč, ki jih zavzemajo v zvezi z reševanjem določenih skupnih družbenih nalog. Vendar mora ta proces rasti in se razvijati iz dejanskih potreb, ne pa zaradi ambicij oseb, ki so željne oblasti ali gospodarskih prednosti ali birokratskih komandnih vzvodov. Za tako združevanje oseb pa v sistemu neposredne demokracije niso potrebne - nobene določene stranke — kot potrebni sestavni del družbenega sistema, kot je v klasični buržoazni demokraciji — temveč je potrebno aktivno sodelovanje v številnih organih samoupravljanja, ki vedno bolj zavzemajo mesto klasičnega državnega aparata. Tu politika neha biti borba za politični monopol v visokih državnih sferah in postaja samo oblika borbenih mnenj med ljudmi, ki na enakopravni osnovi istočasno in kolektivno sodelujejo v družbenem upravljanju.

Nedvomno ima naš demokratični sistem tudi svoje velike šibkosti in pomanjkljivosti. Gre za pomanjkljivosti in šibkosti še mladega organizma, ki ima pred seboj vso bodočnost. Zgodovina nas uči, da je vse novo vedno naletelo na odpor. Popolnoma naravno je torej, da napadajo tudi nas, nekateri s slabimi nameni, z določenimi političnimi računi, ki nimajo nobene zveze ne s socializmom ne z demokracijo, drugi pa ker ne razumejo ali ne dojemajo realnosti, za katero gre.

Samo tem zadnjim so namenjene te vrste v pojasnilo».

Ob 50-letnici ruske revolucije

(Nadaljevanje s 3. strani)

dalj stvar ljudske svobode in se odvrnili od boja. Carska vlada je izrabila to liberalno izdajstvo ljudske svobode, izrabila nevednost kmetov, ki so šli v vstajo. Ko pa je bil premagan proletariat, niso vse dume, vsi sladki govori kadetov, vse njihove obljube zadržale carja, da ne bi odpravil vseh ostankov svobode ter upostavil samodrštvo in vsemogočnost fevdalcev — zemljiških gospodov.

Liberalci so bili prevarani. Kmetje so dobili hudo, toda koristno lekcijo. Ne bo svobode v Rusiji, dokler bodo široke ljudske množice verjele liberalcem, verjele, da je s carsko oblastjo mogoč «mir», in se ob revolucionarnem boju delavcev držale ob strani. Nobena sila na svetu pa ne bo zadržala pohoda svobode v Rusiji, kakor bo šla v boj množica mestnega proletariata, odrinila omahljive in izdajalske liberalce ter potegnila za seboj poljedelske delavce in obubožane kmete.

Da pa se bo proletariat Rusije dvignil v ta boj, da bo znova stopil na čelo revolucije — za to je porok ves ekonomski položaj Rusije, za to so porok vse izkušnje revolucionarnih let.

Pred petimi leti je proletariat zadal prvi udarec carskemu samodrštvu. Ruskemu narodu so zasijali prvi žarki svobode. Zdaj pa je spet vzpostavljeno carsko samodrštvo, spet vladajo in gospodujejo fevdalci, spet se vsepovsod vrše nasilja nad delavci in kmeti, spet vlada povsod aziatska samopašnost oblastnikov, spet nizkotno ponižujejo ljudstvo. Toda bridki nauki ne bodo zaman. Rusko ljudstvo ni več tisto, kar je bilo pred letom 1905. Proletariat ga je naučil boriti se. Proletariat ga bo povedel k zmagi.

GORIŠKI IN BENEŠKI DNEVNIK

VIDEMSKA ZASEDANJA

OBMEJNI PAS širok 10 km?

Sestanejo naj se predstavniki goriške in solkanske Trgovinske zbornice zaradi podrobne izdelave določil o obmejnem blagovnem prometu

Kakor se govori, sta se italijanska in jugoslovanska komisija načelno sporazumeli, da bosta uvedli obmejni promet v pasu, ki bo vzdolž celotne italijansko - jugoslovanske kopne meje in ki bo širok 10 kilometrov.

Po tem načelnem pristanku bo treba izdelati podrobnosti blagovnega prometa. Mnenja smo, da sta za podrobno izdelavo režima obmejnega prometa blaga najbolj pristojni goriška trgovinska zbornica in neko gospodarsko telo iz Solkana, ki se bosta lahko sporazumeli, kateri predmeti pridejo v poštev za prenos čez mejo in v kolikšni količini.

Po nekaterih govoricah naj bi bili solkanski gospodarski krogi naklonjeni zamisli, da bi lahko prinašali svoje blago v Gorico samo tisti, ki ga sami pridelujejo. Z naše strani bi bili prav tako izločeni vsi posredniki, kar bi ugodno vplivalo na cene.

Goriški gospodarski krogi so mnenja, da bi ta promet ne vplival na njihovo delavnost in da bi zaradi tega ne utrpeli škode. Maslo bi bilo mogoče prodajati tudi izven našega mesta, prav tako tudi drugo blago. Če bo obveljal dogovor o desetkilometrskem obmejnem pasu bi prišlo na goriško-italijanski strani v poštev okoli 80 tisoč oseb.

VZAJEMNE BLAGAJNE NEPOSREDNIM OBDELOVALCEM

OPOZARJAMO KMETOVALCE naj ne podpisujejo pooblastil

Nobena organizacija neposrednih obdelovalcev ne sme razbiti enotnosti naših kmetov, ki bodo iz svoje sredine postavili odbornike

Te dni se zaključujejo prijave neposrednih obdelovalcev naših občin na županstvih za vpis v sezname Vzajemnih blagajn, katere so bile ustanovljene z zakonom in v katere so se dolžni vpisati vsi neposredni obdelovalci.

Pri izpolnjevanju formularjev pa se po nekaterih občinah dogaja, da dajejo neposrednim obdelovalcem podpisovati pooblastila, s katerimi jih bodo drugi neposredni obdelovalci lahko zastopali. Takih manevrov se poslužujejo demokristjanske organizacije neposrednih obdelovalcev, ki so se vrgle v odločilni boj, katerega je demokristjanski poslanec Bonomi označil za zelo važnega, ki ga mora demokristjanska stranka izbojevati proti demokratičnim množicam, za katere ne bi smelo biti mesta v Vzajemnih blagajnah.

Zaradi tega opozarjamo neposredne obdelovalce okoliških občin, naj ne nasedajo podtikanjem demokristjanskih propagandistov in naj izpolnijo samo formularje, ki jim jih izročijo na občini, podpisovanje na prazen papir, kakor tudi podpisovanje pooblastil pa je škodljivo interesom samih obdelovalcev, ki utegnejo zaradi svoje neprevidnosti izgubiti glasovalno pravico, katero so si priborili z izpolnitvijo formularja in s katero bodo omogočili predstavnikom svoje vasi, da bodo prišli v odbore Vzajemnih blagajn.

Slovenski kmetje morajo biti popolnoma enotni v tej borbi in morajo preprečiti šleherni poskus Bonomijevih organizacij neposrednih obdelovalcev, da bi predložile za bližnje volitve, ki bodo predvidoma v polovici marca, svoje kandidatne liste, s katerimi bodo skušali razbiti enotnost naših kmetov.

Neposredni obdelovalci morajo biti budni pred slehernim poskusom infiltracije takih organizacij neposrednih obdelovalcev, kajti nihče se nima pravice potegovati za njihove glasove ali pa za imena kandidatne liste, kajti sestavili jih bodo sami in tako soglasno odločili, kateri najboljši občinski neposredni obdelovalci bodo upravljali te blagajne, ki so za zdravniško oskrbo, pokojnine in invalidnine tolikega pomena.

Prosvetno društvo «Jezero» v Doberdobu priredi v nedeljo 30. januarja tl. ob 16. uri v občinski dvorani v Doberdobu komedijo:

„3 + ena"

Gostuje Slovensko narodno gledališče iz Trsta. ZSPD v Gorici sporoča, da bo poskrbela za avtobusni prevoz iz Gorice v Doberdob. Avtobus bo odpeljal iz Gorice ob 14.30 in bo peljal skozi Pevmo (pri mostu), Podgoro, Standrež, Sovodnje in Gabrije.

Cena vožnje in vstopnina 400 lir

Vpisovanje vključno do 25. t. m. pri ZSPD in v kavarni Bratuž.

70 delavcev dela po skrčenem delovnem času

Delavci zaposleni v delavnicah SAFOG že več dni delajo z zmanjšanim urnikom, ker je zmanjkalo dela in se zdi, da ga ne bo še precej časa. Prizadetih je več kot 70 delavcev, ki morajo zaradi črtanja delovnih ur biti zadovoljni z zmanjšanim zaslužkom. Tako stanje proizvodnje razumljivo skrbi delavce, ki se upravičeno sprašujejo, kaj misli ravnateljstvo podjetja ukreniti za izboljšanje položaja. Predstavniki sindikalnih organizacij so bili tudi pri goriškem prefektu in županu in ju obvestili o težavah delavcev v livarni. Predstavnika oblasti sta pokazala zanimanje za zmanjšanje proizvodnje v livarni in obljubila, da se bosta za stvar zanimala. Kot je iz poročila sindikalnih organizacij razvidno, so kasneje prišle od goriških oblasti tudi zagotovitve, po katerih naj bi v kratkem začel v delavnicah livarne SAFOG ponovno veljati popolni delovni čas.

Do vzpostavitve popolnega delovnega urnika pride v livarni lahko le v primeru, če bo dela odnosno naročil dovolj, kar pa sedanja situacija še ne dokazuje. Goriška livarna bi morala predvsem modernizirati svoje naprave, če hoče konkurirati z drugimi ištovrstnimi podjetji. Lastniki podjetja bi na to morali misliti že takoj po vojni, toda na tem področju je bilo storjeno bore malo, prav zaradi tega je livarna od časa do časa v krizi, njeni delavci pa prikrajšani pri zaslužku.

Danes seja sovodenjskega obč. sveta

Danes zvečer bo v novih prostorih seja sovodenjska občinskega sveta, na katerem bodo svetovalci obravnavali predvsem upravna vprašanja. Najvažneša bo razprava o napeljavi elektrike na Vrh, s katero bodo po rimski odobritvi v najkrajšem času pričeli.

Pogreb ponesrečenega Alojza Prinčiča

V torek so iz podgorske mrtvašnice pripeljali na pokopališče v Steverjanu pokojnega Alojza Prinčiča, ki se je v noči med soboto in nedeljo ponesrečil v Grojni.

Pogreba se je udeležilo veliko število Steverjancev, ki so nesrečnega moža poznali in cenili zaradi njegove miroljubne narave in slabih razmer v katerih je živel med vojno in tudi po njej. Pokojnemu Lojzetu so pri pogrebu zapeli domači pevci v slovo nekaj žalostink, in marsikomu je v očeh ob spominu na tragični konec pokojnika zablestela solza. Njegovi družini naše sožalje.

Stavka v Mocchiut se še vedno nadaljuje

Tudi včeraj so delavci in delavke podjetja «Mocchiut» v Tržiču stavkali. Delavci po izmenah so stavkali eno uro, ostali pa štiri ure, in sicer popoldne. Stavkovno gibanje bo še trajalo, dokler delodajalec ne bo spremenil svojega stališča in sprejel upravičene predloge sindikalne organizacije.

Dosedanja pogajanja med sindikalnimi predstavniki in bratoma Mocchiut niso dovedla do pozitivnih zaključkov; spor bo, kot se zdi, še trajal in s tem ogrožal položaj uslužbencev in njihovih družin. Oblasti so poklicane, da v svojih posredovanjih med delavci in delodajalcem slednjemu priporočijo tehtnejši pregled položaja in spremembo njegovega trdovratnega stališča, ki škodi celotnemu prebivalstvu Gradiške

V nedeljo občni zbor Podpornega društva

V nedeljo 23. januarja bo ob 9. v prostorih ZSPD v Ul. Ascoli 1 redni letni občni zbor Podpornega društva.

Ako občni zbor ob označeni uri ne bo sklepčen, se bo po členu 24 društvenih pravil vršil uro kasneje z istim dnevnim redom, ob vsaki udeležbi članov.

Odbor društva toplo priporoča svem podpornim in rednim članom iz mesta in okoliških vasi kakor tudi vsem prijateljem društva, da se občnega zbora polnoštevilno udeležijo, ker se bodo lahko seznanili s človekoljubnim delovanjem te naše organizacije.

SMUČARSKI IZLET SPDT

SPDT priredi v nedeljo 23. januarja smučarski izlet v Sappado. Mimogrede bodo šli skozi Gorico, da bi vstopili tudi tisti Goričani, ki bi se prijavili za ta izlet. Prijave sprejemajo na sedežu ZSPD v Ul. Ascoli 1. v dopoldanskih urah.

KINO

CORSO. 17: «Romeo in Julija», panoramsko platno, L. Harvey in S. Shentall.
VERDI. 16: «Ujetniki neba», cinemascop, J. Wayne.
CENTRALE. 17: «Dolina usode», G. Peck in G. Garson.
VITTORIA. 17: «Kočisov sin».
MODERNO. 17: «Džingiskan».

ŠPORTNI DNEVNIK

ZATON VELIKE BOKSARSKE ZVEZDE?

Robinson gladko premagan

Namerava se še resneje pripraviti in še enkrat poskusiti

Ali je zvezda Robinsona Raya Sugara dokončno zatonila? Pred začetkom dvoboja z Ralphom «Tigrom» Jonesom so poskočile prognoze do razmerja 8:1 v njegovo korist. To gotovo tudi zaradi tega, ker je bil njegov nasprotnik že nekajkrat zaporedoma poražen. Toda izkazalo se je, da je bila gladka zmaga Robinsona v dvoboju z Rindonom bolj posledica dobre tehnike kot pa dobrega boksanja. Jones je pa le bil nevarnejši nasprotnik in to se je v dvoboju tudi ves čas videlo. Robinsona je premagal po točkah v 10 rundah, toda to zelo očitno in prepričljivo. Bil je ves čas v premoči in je delal z Robinsonom, kakor je sam hotel, ne da bi mu bil ta sploh nevaren.

Po dvoboju Robinson ni kazal potrtosti, čeprav so propadli mnogi lepi načrti ali pravzaprav ponudbe, ki so mu že prihajale. Dejal je, da je bil pač Jones zanj še premočan nasprotnik in da je njegov prokurator sicer hotel izbrati kakega lažjega, pa je sam insistiral za Jonesa. Dejal je, da se bo za prihodnji dvoboj še temeljiteje pripravil in upa, da bo se zmagoval. Če bi pa ponovno izgubil, tedaj se bo definitivno umaknil z ringa.

Dirka po Egiptu

KAIRO, 20. — V deveti etapi je zmagal Anglež Hoar (po odločitvi žirije) na cilj je sicer prvi prispel Andersen, toda žirija se je postavila na stališče, da je bil Hoara Bertolotti sunil. Tretji je bil Bolgar Russev, nato Rasmussen, Bertolotti, Shingalta, Stolmačev, Ravn Todorov itd.

KAIRO, 20. — Žirija je spet menjala mnenje in proglasila Andersena za zmagovalca.

Splošna ocenitev po VIII. etapi: 1. **Stolmačev** (Bolg.) 29.26'19"; 2. Rasmussen (Dan.) 29.31'38"; 3. Rusev (Bolg.) 29.32'19"; 4. Andersen (Dan.) 29.33'42"; 5. Hoar (Anglija) 29.34'48"; 6. Shinghalta (Libija) 29.36'40"; 7. Todorov (Bolg.) 29.42'15"; 8. Ravn (Danska) 29.43'10"; 9. Dimitrescu (Rom.) 29.50'52"; 10. Petrović (Jug.) 29.52'14".

ZIMSKOŠPORTNE PRIREDITVE

Slalom v Garmischu

Baehr in Bergmannova zmagovalca prvega dne

GARMISCH - PARTENKIRCHEN, 20. — S tekmo v slalomu za moške se je pričel tukajšnji mednarodni smučarski teden. Tekme so se udeležili nemški, švedski, ameriški, francoski, avstrijski in jugoslovanski smučarji. Proga je bila dolga 800 m z 200 m viš. razlike in 55 vrati. Favorit je bil Francoz Allard, ki pa so mu zadnja vrata delala nekaj težav, da je moral brzino zmanjšati, vendar pa se ni izognil padcu prav blizu cilja.

Presenečenje predstavlja zmaga 19-letne Nemke Resi Bergmann v ženskem slalomu, ki je novinka na mednarodni tekmi.

Rezultati:

Slalom — moški: 1. **Baehr** (Nemč.) 122.4; 2. Obermueller (N.) 123.7; 3. Leitner (A.) 126.0; 4. Huber (A.) 127.4; 5. Nilsson (Sved.) 129.0; 6. Gammon (A.) 130.0; 7. Brooks (ZDA) 130.6; 8. Blank (Sved.) 131.2; 9. Specht (A.) 131.6; 10. Schwaiger (Nemč.) 131.9; 11. Haecher (N.); 12. Martinsson (Sved.); 13. Koppe (N.); 14. Allard (Fr.); 15. Moelders (Nemč.).

Slalom — ženske: 1. **Resi Bergmann** (Nemč.) 162.5; 2. Arlette Grosso (Fr.) 162.9; 3. Sperl (Nemč.) in Schafflinger (A.) 163.3; 5. Paget (Fr.) 168.4; 6. Knott (Nemč.) 173.5; 7. Berglund (Sved.) 174.2; 8. Wassdahl (Sved.) 174.7; 9. Mumm (Nemč.) 178.5; 10. Gartmann (Nemč.) 210.6; 11. Schickl (A.) 227.4.

Dve avstrijski zmagi

MEGEVE, 20. — Avstrijci so zmagali v obeh današnjih tekmah: v moškem slalomu Toni Spiss, v ženskem pa Regina Schoepf. — Rezultati:

Slalom — moški: 1. **Spiss** (Av.) 110.4; 2. Sailer (A.) 110.6; 3. Molterer (A.) 111.5; 4. Julen (Švica) 111.7; 5. Pasquier (Fr.) 112.3; 6. Schuster (A.) 113.2; 7. Oberaigner (A.) 114.7; 8. Perret (Fr.) 114.9; 9. Schneider (A.) 115.2; 10. Gacon (F.) 115.4; 11. Couttet (F.) 115.6; 12. Rieder (A.) 115.9; 17. Bruno Burrini (It.) 118.8; 20. Ghedina (It.) 119.4.

Slalom — ženske: 1. **Regina Schoepf** (A.) 96.3; 2. Blattl (A.) in Chenal-Minuzzo (It.) 96.6; 4. Erny - Moris (F.) 98.4; 5. Lanig (N.) 99.6; 6. Hochleitner (A.) 100.3; 7. Thiolliere (F.) 100.5; 8. Jaretz (A.) 100.6; 9. Frandl (A.) 101.0; 10. Agnel (F.) 101.1; 19. Carla Marchelli (It.) 108.5.

Italijanska košarkarska zveza je pozvala tudi Porcellija od Triestine na kontrolni trening, ki bo od 24. do 26. januarja v Reggiu Emilia.

Londonski komentarji tekme v sredo

LONDON, 20. — Razumljivo je veselje, s katerim so londonski listi sprejeli zmago svojih mladih nogometašev nad italijanskimi kolegi. Pri tem pa se ne ustavljajo samo pri poročilih in hvali lastnega moštva, temveč so tudi polni ostrih kritik na račun italijanskih igralcev, ki jim očitajo tudi nekorektno igro in vrsto nedovoljenih gest. Angležem se je zdela tudi zamenjava Delfina z Baccijem nelegalna, ker po njihovem mnenju Delfinu nič ni bilo in ker sodnik o tem sploh ni bil obveščen. Trdijo nadalje tudi, da sta bila dva igralca stara nad 23 let.

Nekateri komentatorji se spuščajo celo v tako ironiziranje, da se to kaj čudno sklada z angleško umerjenostjo in gre že skoraj čez meje športnosti.

TRIESTINA - LANEROSSI 0:0

Tekma rezerv Triestine in Lanerossi se je končala neodločeno 0:0. Triestina je to pot nastopila skoraj s samimi mladinci in če ne bi bil vratar Gergolet razmeroma zelo dober, bi gostje še lahko zmagali, čeprav niti oni niso bili nikako močno moštvo.

Šilkov prvak SZ v hitrostnem drsanju

MOSKVA, 20. — Svetovni rekorder Boris Šilkov je osvojil sovjetsko prvenstvo v hitrostnem drsanju na 1500 m v času 2:10.4. Eno sekundo je zaostal Mihailov.

Šilkov je zmagal tudi na 10.000 m s 16:50.2. V dveh dneh je v štirih tekmah osvojil tri prva mesta in postal sovjetski prvak s 185,326 točke. Na splošni lestvici sta na drugem in tretjem mestu Roman Merkulov in Juri Ivaškin.

HELSINKI, 20. — Svetovno prvenstvo v ženskem drsanju na ledu bo 12. in 13. prihodnjega meseca v Kuopimu na Finskem. Doslej so se prijavile samo Švedska, Norveška in Sovjetska zveza. Pričakujejo pa še prijav Kanade in večine držav Srednje Evrope.

Kino na Opčinah

predvaja DANES 21. t. m. z začetkom ob 18. uri film:

«Konjeniki iz Dakote»

Igralci: Rod Cameron, Adrian Booth, Forrest Tucker in Chill Wills

Vladimir Bartol: **MLADOST PRI SVETEM IVANU** (Prva knjiga)

ŠVET PRAVLJIC IN ČAROVNIJE

9. Prvo poglavje: **ROJSTVO, DOM, STARŠI**

7.

Sodobna znanost, zlasti karakterologija, je odkrila tesno sovisnost človeškega psihofizičnega ustroja in njegovega življenjskega občutja, da, celo njegovega celotnega pogleda na svet. Kot sem dejal, je bilo življenjsko občutje moje mame izrazito tragično in njen pogled na svet je bil globoko pesimističen. Sodim, da sta bila oba fakta v tesni zvezi z njenim preobčutljivim živčnim ustrojem. Odkar pomnim, je tožila zaradi svojih živcev, ki so premočno reagirali na sleherno izpremembo okrog nje. Burjo je imela rada, trpela pa je pod zračnim pritiskom, najbolj, kadar je nastopil «siroko». Bliskavice in nevihte so se odražale v njenem razpoloženju in izreki, «danes sem tako nervozna», «ta zračni pritisk mi gre tako na živce», «nikar mi še vi (otroci) ne hodite na živce», «nikar me ne delajte še bolj nervozne» so bili pri njej na dnevnem redu. Očetu je tragično zamerila, da ni imel smisla za njeno živčno preobčutljivost in da je ni razumel. Očitala mu je, da ne ve, kaj so živci, ker da je imel štrene ali žice namesto živcev.

Nekoč sem v svoji psihoanalitični dobi pripovedoval mami, kako sem neki dami, ki je prišla k meni po nasvet zaradi hudih motenj, ki jih je imela zavoljo neprestanega menjavanja svojega zdaj pesimističnega zdaj optimističnega razpoloženja, pojasnil izvor teh motenj iz njenih lastnih telesno duševnih činiteljev, ji prikazal, da svet ni tak, ne tak, in ji po kratki analizi pokazal izhod iz njene krize. Mama je zagrenjeno dejala, misleč na svojega moža: «Jaz nisem imela nikogar, ki bi mi znal to razjasniti».

Dobo, v kateri se je moja mama poročila (1899), je Stefan Zweig v svojem znamenitem eseju o Sigmundu Freudu označil kot dobo največje laži in razkola med zunanjim družbenim ometom in človeškimi pranagoni in prepovedanimi željami. Bila je to doba *fin de siecla* in *secesije*, o kateri bom imel še priložnost govoriti. Ta doba je težila zlasti na ženski svet, ki se pred očmi moškega nikakor ni smel in mogel pokazati takega, kakršen je bil v resnici. Ženske so morale igrati v družbi popolnost in niso pred moškimi smele pokazati nobene slabosti. V javnem življenju je ta doba rodila kot zdravo reakcijo žensko gibanje, kateremu se je moja mama pridružila z vsem svojim mladostnim ognjem, v znanstvenem svetu pa je dala človeštvu zdravnika zoper to moralno in duševno obolelost — Sigmunda Freuda, medtem ko sta v literaturi skušala ta nezdravi družbeni pojav prikazati, razčleniti in razčistiti vsak na svoj način dva velika Nordijca: Ibsen in Strindberg.

Dejal sem, da je ženska kot občutljivejši del človeštva zlasti trpela zaradi tega razkola, ki se je v življenju izražal kot «dvojna morala». Izrazi kot: «Že zopet zganjaš svojo histerijo», ali «Nehaj že s temi histeričnimi napadi» in

Marica Nadlišek

podobno so bili pogosti izlivi namišljene moške superiornosti na račun ženske preobčutljivosti, ki je imela svoj zadnji izvor v družbeni laži. Ena od največjih zaslug Sigmunda Freuda in njegove psihoanalize, ki mu je ne oporekajo tudi njegovi najhujši nasprotniki, med njimi tudi ne naš dr. Alfred Serko v svoji kritični knjigi o «Psihoanalizi», so bili ravno razkritje bistva histerije, njena uvrstitev med resnične bolezni in izum poti na njeno ozdravljenje. Sigmund Freud je, kot pravi Stephan Zweig v svojem znamenitem eseju, ostrgal omet z družbene laži *fin de siecla* in razgalil v modernem človeku njegovo pračloveško jedro z njegovimi pranagoni.

Kot borbena feministka je doživela moja mama oster napad s strani reakcionarno usmerjenega dr. Antona Mahnича in se mu je v bojeviti javni polemiki pogumno postavila po robu. Bila je med prvimi ali celo prva, ki je v svoji oceni Cankarjevih «Vinjet» opozorila slovensko javnost na izredni talent mladega pisatelja. Kljub temu je doživela prav kot ženska s strani Ivana Cankarja, ki se ni mogel izogniti temu, da je bil kot moški otrok svoje dobe, nekavalirski napad, kar jo je hudo prizadelo. Odpustila mu je a pozabiti mu tega napada ni mogla nikoli. Ko je prišel leta 1918 pol leta pred svojo smrtjo zadnjič predavat v Trst, me je sama napotila na njegovo predavanje, češ, pojdi poslušat največjega živečega slovenskega pisatelja, toda sama ni mogla iti. Pozneje mi je povedala, da bi jo preveč bolelo, če bi ga morala telesno gledati pred seboj.

8.

Poroka z mojim očetom in zaporedna rojstva sedmero otrok so pomenili moji mami konec njenega literarnega udejstvovanja. Prva leta po poroki je sicer še prevedla nekaj novel italijanskega pisatelja Fogazzara za «Ljubljanski Zvon», pisala je še za tržaško «Edinost» in pošiljala je tudi posamične prispevke za ljubljanski «Zvonček», toda niti čas niti energije ji niso dopuščale, da bi bila poleg gospodinjstva in nege in vzgoje otrok mogla še kaj večjega izvirnega napisati.

(Nadaljevanje sledi)